

การสื่อสารและความหมายการสมรสของคนเพศเดียวกัน ในสังคมไทย

สิริวัฒน์ มาเทศ¹

บทคัดย่อ

คนที่รักเพศเดียวกันมีประสบการณ์ชีวิตถูกหล่อหลอมกันมาแตกต่างกัน ทั้งจากปัจจัยที่ถูกกระบวนการทางสังคมขัดเกลา และการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางสังคมในด้านอื่นๆ ดังนั้น การนิยามความหมาย หรือการสร้างชุดความหมายใหม่ขึ้นมาให้กับสังคม ก็จะมีทิศทางที่สอดคล้องกับกระบวนการทางสังคมที่สร้างความหมายในเรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกันไว้ หรืออาจเป็นชุดความคิดที่ขัดแย้งก็ได้ โดยบทความนี้ได้แสดงจุดประสงค์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ชีวิตคู่ของมนุษย์เพศเดียวกันผ่านการกำหนดความหมายจากสถาบันต่างๆ ในสังคมไทย ซึ่งผู้เขียนได้ใช้แนวทางด้านการสื่อสารและวัฒนธรรมศึกษา (communication and cultural studies) มาเป็นโครงสร้างหลักในการอธิบายการเชื่อมโยงความสัมพันธ์การใช้ชีวิตคู่ของสังคมมนุษย์เพศเดียวกันกับสถาบันต่างๆ ในประเทศไทย ที่เข้ามากำหนดความหมายของการสมรส ตลอดจนคุณค่าทางค่านิยมของวัฒนธรรมจารีตประเพณี นอกจากนั้นแล้ว บทความนี้ยังมุ่งอธิบายถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ทับกันไม่สนิทของความสัมพันธ์ทางเพศในสังคมไทยระหว่างชุดความคิดในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศ หรืออีกนัยหนึ่ง เมื่อสังคมสร้างความหมายในอุดมคติเรื่อง การยอมรับคนที่รักเพศเดียวกัน แต่กลับพบว่า เป็นเพียงการยอมรับและให้ความหมายดังกล่าวเพียงเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคมเท่านั้น การปลุกฝังความคิดในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศ และความสัมพันธ์ของ

* วันที่รับบทความ 20 พฤศจิกายน 2563; วันที่แก้ไขบทความ 28 มกราคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ 30 เมษายน 2564

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชานิติศาสตร์และนิติกรรม คณะนิติศาสตร์และนิติกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

คนเพศเดียวกัน ยังถูกกล่าวถึงในวัฒนธรรม ค่านิยม จารีตประเพณี ตลอดจนสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยถูกพูดและหยิบยกมาเป็นคนละเรื่องเดียวกัน กล่าวคือ ยังถูกครอบคลุมด้วยการแบ่งแยกทางเพศ ทั้งนี้ กระบวนการเรียนรู้ความสัมพันธ์ทางเพศในสังคมยังมีปัจจัยเข้ามาแยกแยะความไม่เท่ากันอยู่เรื่อยมา รวมถึงการดำเนินกิจกรรมทางสังคม ซึ่งมนุษย์ทุกคนต่างมีสิทธิในการเข้าไปใช้พื้นที่ในการกระทำกิจกรรมผ่านบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การสื่อสาร ความหมาย การสมรสของคนเพศเดียวกัน ความสัมพันธ์
เชิงอำนาจ

Communication and the Meaning of Same-Sex Marriage in Thai Society

Siriwat Mathet²

Abstract

The life experiences of homosexual people have been shaped differently through the influence of socialization factors and other related processes. Therefore, the creation of a definition or a set of meaning for society shall have a direction in line with the social processes that create the meaning of same-sex marriage or it could be a conflicting idea as well. This article aimed to show the relationship of homosexual couple through definitions form various institutes in Thai society, in which the author used communication and cultural studies as the main structure to explain the connection of the relationship of homosexual couples in various institutes of Thailand that helped defining the meaning of a marriage, as well as the values of traditions and cultures. Moreover, this article also aimed to explain the power relationships of sexual relations in Thai society between the set of ideas on the relationship between sexes that could not be met half-way. That is to say, when the society defined an ideal on accepting homosexual people, but found that such an acceptance and definition is for a specific group in society. Cultivating the notion of sexual relations and homosexual relationships are still addressed in cultures, values, traditions, and institutions in the society and was brought up as a separate subject, which is the gender

² PhD student, Communication Arts and Innovation, Graduate School of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration

discrimination. Anyhow, the learning process of sexual relations in the society still has a number of factors to distinguish inequality, including the implementation of social activities in which everyone has the right to use space to do activities through social and cultural context.

Keywords: communication, meaning, same-sex marriage, power relations

บทนำการสมรส: พิธีกรรมการใช้ชีวิตคู่ในทัศนะของสังคมมนุษย์

จากการศึกษามนุษยชาติในยุคบุกเบิก ได้เปิดเผยภาวะอันเป็นจริงว่า ดั้งเดิมทีเดียวนั้นการสมสู่ระหว่างเพศของมนุษย์เป็นการสมสู่ร่วมกันอย่าง ส้ำส่อน ทั้งชายและหญิงต่างก็มีเมียมีผัวกันเป็นจำนวนมาก ต่างฝ่ายต่างมีสิทธิ แห่งการสมสู่อันนี้โดยเท่าเทียมกัน และบุตรชายหญิงที่เกิดจากการสมสู่ร่วมกัน อย่างส้ำส่อนเช่นนี้ ก็ถือว่าเป็นบุตรของชายหญิงทุกคน ความสัมพันธ์ระหว่าง เพศตั้งแต่ยุคบุกเบิกนี้ได้ผ่านการปรับปรุงมาเป็นขั้นๆ เป็นลำดับ จนกระทั่ง ในที่สุด จึงได้มาถึงการสมสู่ในระบบผัวเดียวเมียเดียว มนุษย์มิได้เกิดมีขึ้นมาในโลกนี้ พร้อมด้วยรูปการการสมสู่แบบผัวเดียวเมียเดียวดังที่เรารู้จักกันในปัจจุบัน การ ปรับปรุงแก้ไขความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่ได้ดำเนินมาในกาลเวลาอันยาวนาน เป็น ข้อบ่งชี้ลักษณะข้อหนึ่งว่า วงขอบของมนุษย์นั้นถูกโอบล้อมไว้ด้วยการผูกพันแห่ง การสมสู่ร่วมกันในชั้นแรกเริ่มที่เป็นวงกว้างมาก ต่อมาก็ค่อยๆ หดแคบเข้าเป็น ลำดับ จนกระทั่งในที่สุดก็เหลือเพียงความผูกพันเฉพาะคู่ ซึ่งเป็นรูปแบบ “การ สมรส” ที่รู้จักกันในปัจจุบัน (กุหลาบ สายประดิษฐ์, 2524) อย่างไรก็ตาม “การ สมรส” ถือเป็นสถาบันที่สำคัญ เนื่องด้วยมนุษย์ตามธรรมชาติก็ไม่ต่างกับสิ่งมีชีวิต ทั้งหลายในโลกนี้ที่มีเป้าหมายในการดำรงเผ่าพันธุ์และการขยายเผ่าพันธุ์ แต่การ สมรสของมนุษย์นั้นแตกต่างออกไปจากสิ่งมีชีวิตอื่น เพราะการสมรสของมนุษย์ มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ค่านิยมที่ สะสมมา หรือเกี่ยวข้องกับหลักของศาสนา และกฎหมายอีกด้วย

และนอกจากนี้แล้ว ถ้าจะกล่าวถึง “การสมรส” หรือ “การแต่งงาน” ในบริบทของสังคมไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นช่วงเวลาระยะเริ่มต้นแห่งชีวิต ครอบครัวของหนุ่มมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ผู้ที่จะมีชีวิตเป็นครอบครัวได้คือ หญิงชายที่เป็นสามีภรรยากันอันได้เข้าพิธีแต่งงานตามปกติเป็นจารีตประเพณี ที่มีอยู่ในสังคมนั้น พิธีแต่งงานไม่ว่าในหมู่ชนชาวไหน มักเชิญญาติมิตรมาร่วมงาน ร่วมพิธีด้วยและมีเลี้ยงดูกันอย่างเอิกเกริก เช่น ภาคเหนือเรียกว่า กินแขก ทาง ภาคอีสาน เรียกว่า กินดอง ทางภาคกลางบางถิ่นว่า กินสามถั่ว และทางภาคใต้ เรียกว่า กินงาน หรือ กินเนี่ยว ที่เชิญญาติมิตรมากินเลี้ยง ก็เพื่อจะให้เห็น

เป็นพยานว่า คนทั้งสองได้เห็นว่าเป็นสามีภรรยากัน ถูกต้องตามประเพณี ดังมีข้อความตอนหนึ่งในบทสวดวิญญูบาวสาวของชาวภาคอีสานเมื่อวันประกอบพิธีแต่งงานว่า “เพื่อประกาศความเป็นผู้เมีย ให้เจ้าโคตรตายารู้เห็นกันทั้งสองฝ่ายก่อน จะได้เป็นสักขีพยานรู้เห็นว่าเขาทั้งสองได้เป็นสามีภรรยากันตามประเพณี” โดยถกกล่าวถึงในเรื่องของประเพณี ก็อาจกล่าวได้ว่า เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งมนุษย์ในสังคมกำหนดหรือตั้งขึ้นเป็นขนบวิถีชีวิตของสังคม ซึ่งเรียกเป็นคำเฉพาะของสถาบัน หรือถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง ประเพณีที่ประเพณีสืบๆ ต่อกันมาเป็นความรู้สึกรู้เห็นของสังคม การสมรสในปัจจุบันก็ไม่ใช่เพียงแค่การดำรงเผ่าพันธุ์ให้คงอยู่ดำเนินต่อไปเรื่อยๆ ดังเช่นอดีตเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาการสมรสในลักษณะมุ่งสู่การใช้ชีวิตรูปแบบคู่ระหว่างเพศหรือเพศเดียวกัน ตามแต่บริบททางสังคมนั้นจะเอื้ออำนวยในทิศทางใด (เสฐียรโกเศศ, 2501)

บทความนี้จึงมุ่งอธิบายและนำเสนอความสัมพันธ์ชีวิตคู่ของมนุษย์เพศเดียวกันผ่านการกำหนดความหมายจากสถาบันต่างๆ ในสังคมไทย และความสัมพันธ์เชิงอำนาจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศในสังคมไทย และความน่าสนใจในประเด็นการแต่งงานของคนเพศเดียวกัน ซึ่งนอกจากท้าทายวาทกรรมการแต่งงานในยุคใหม่แล้ว ยังอาจชี้ให้เห็นถึงการต่อสู้ของอัตลักษณ์คนรักเพศเดียวกันได้อีกด้วย เพราะพื้นที่งานแต่งงานเป็นพื้นที่ที่แสดงให้เห็นปฏิบัติการทางสังคมที่ชัดเจน ทั้งการถูกกำหนดและการท้าทาย โดยบทความนี้ได้วางบนฐานสำนักคิดทฤษฎีวิพากษ์ (critical theory) เพื่อแสดงให้เห็นถึงสภาพของสังคมที่เข้ามากำหนดเรื่องการแต่งงาน และในอีกด้านหนึ่งคือ การที่คนกลุ่มนี้พยายามต่อสู้ต่อรองผ่านพิธีกรรมการแต่งงาน ซึ่งจะนำเสนอถึงการกดทับและการต่อสู้ของสังคมที่มีต่อการแต่งงาน และในอีกด้านที่จะนำเสนอให้เห็นถึงพื้นที่การแต่งงานในฐานะที่เป็นพื้นที่ปฏิบัติการต่อสู้

ทั้งนี้ ผู้เขียนได้สืบค้นข้อมูลเนื้อหาข่าวออนไลน์ ในช่วงปี พ.ศ. 2556 ถึง 2561 เป็นระยะเวลา 6 ปี จากสำนักข่าวในประเทศไทยในเรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกัน และได้นำหลักฐานจากข่าวออนไลน์ ได้แก่ ไทยรัฐออนไลน์ เดลินิวส์ออนไลน์ และข่าวสดออนไลน์ ซึ่งเป็นสำนักข่าวที่ได้รับความนิยม และมี

อิทธิพลทางความคิดต่อผู้รับสารในสังคมไทยหรือในลักษณะประชานิยม ตลอดจนนำเสนอข่าวที่หลากหลายให้กับประชาชนในทุกระดับ เพื่อนำมาวิเคราะห์ และแสดงให้เห็นถึงการกำหนดความหมายการแต่งงานของคนเพศเดียวกันที่มีอำนาจของสถาบันต่างๆ ในสังคมเข้ามากำกับ รวมถึงกรอบความรู้ในชุดความคิดเกี่ยวกับความชอบธรรมของการแต่งงานในสังคมไทยด้วย การที่ผู้เขียนได้กำหนดเลือกข่าวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 เนื่องด้วยเพราะในปี พ.ศ. 2556 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้ดำเนินการร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิตขึ้น จึงถือว่าเป็นการก่อเกิดการผลักดันในเรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกันในประเทศไทย ที่มีหน่วยงานภาครัฐของประเทศเป็นหนึ่งในการขับเคลื่อนเรื่องดังกล่าวเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเลือกที่จะศึกษาและวิเคราะห์ข่าวในออนไลน์เกี่ยวกับประเด็นการแต่งงานของคนเพศเดียวกัน ด้วยเพราะข่าวคือพื้นที่ที่ดูเหมือนเสนอความจริงและส่งอิทธิพลต่อคนในสังคมอย่างมาก รวมถึงเป็นพื้นที่ที่เห็นจุดปะทะกันของวาทกรรมเดิมและวาทกรรมใหม่อย่างเข้มข้นที่สุด ซึ่งอาจจะต่างจากสื่ออื่นๆ ที่อาจจะมองไม่ชัดเจน หรือไม่ครบรอบด้านเท่าพื้นที่ในข่าว เช่น ในสื่ออื่นๆ อาจจะไม่ได้นำเสนอในเชิงมิติของทางด้านวิทยาศาสตร์ หรือด้านกฎหมาย เป็นต้น ข่าวที่ถูกนำเสนอจึงมีอำนาจในการขับเคลื่อนความหมายผ่านภาษาต่อผู้คนในสังคมให้คิดเห็นคล้อยตาม หรือสร้างมุมมองให้กับปรากฏการณ์ในอีกหนึ่งทิศทางกับสิ่งที่สื่อนำเสนอออกมาด้วย ซึ่งมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมความเป็นอยู่และค่านิยมของคนในสังคมไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็น “การสมรสของคนเพศเดียวกัน” หรือ “การแต่งงานของคนเพศเดียวกัน” ผู้เขียนพบว่า ที่ผ่านมาจะถูกหยิบยกมานำเสนอในมิติเรื่องสิทธิเท่าเทียมกันในการเลือกเพศ บทบาทในเรื่องเพศ หรือแม้กระทั่งการแสดงอัตลักษณ์ทางเพศ แต่ในการศึกษาของงานชิ้นนี้ ผู้เขียนมุ่งหมายศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องการแต่งงานและวิเคราะห์เจาะลึกลงไปศึกษาผ่านตัวสื่อนั้นคือ ข่าว ในฐานะที่เป็นสะพานหรือการช่วยประกอบสร้างความหมายบางอย่างต่อการแต่งงานของคนเพศเดียวกัน จากในอดีตที่มองเรื่องนี้ในเชิงลบ ให้คุณค่าของข่าวที่นำเสนอให้เป็นตัวตลกในข่าว หรือกลายเป็นเรื่องแปลกประหลาดของ

สังคมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์ สู่การมองถึงคุณค่าของคนหรือช่วยเสริม การต่อสู้ของอัตลักษณ์เพศเดียวกัน

นอกจากนี้แล้ว トラบได้ที่บริบททางสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง ไปตามยุคสมัย การสมรสจึงไม่เป็นเพียงแค่เพื่อการดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ชาย หญิงเท่านั้น การสมรสได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งการ ปรับเปลี่ยนในเรื่องดังกล่าว ถือกำเนิดขึ้นโดยละเว้นช่องว่างของเพศสภาพที่มีเพียง แต่ผู้ชายกับผู้หญิงในบริบทสังคมประเทศเก่าก่อนเท่านั้น แต่ปัจจุบันหลักการ ของการสมรสได้มีกลุ่มคนของคนเพศเดียวกันที่ใช้ชีวิตคู่เฉกเช่นเดียวกับผู้ชาย ผู้หญิงด้วย โดยการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพทางเพศ ตลอดจนตัวบทกฎหมายใน เรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกันก็ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นทางสังคมขึ้น ตามสภาพแวดล้อมของสังคมในแต่ละประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป และในกรณีของ สังคมไทย การแต่งงานของคนเพศเดียวกันอาจจะกล่าวได้ว่า ไม่ได้ถูกกีดกันเสียที่ เดียวจากบริบททางสังคม แต่บางยุคอาจมองในแง่ของความตลกขบขัน เป็นเรื่อง ประหลาดที่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ดี จุดเปลี่ยนที่สำคัญก็คือ การแต่งงานของคน เพศเดียวกันมันเริ่มเกิดการเรียกร้องคำว่า “ทะเบียนสมรส” หรือสิทธิของการ ได้รับผลประโยชน์จากการแต่งงานในแง่ของกฎหมาย จึงทำให้สังคมไทยเกิดการ ตั้งคำถามมากขึ้นในเรื่องการแต่งงานของคนเพศเดียวกันในช่วงปลายทศวรรษที่ 2550 ดังนั้น การสมรสในยุคปัจจุบันจึงไม่มีรูปแบบที่เป็นกฎเกณฑ์ตายตัวแต่ ขึ้นอยู่กับค่านิยม จารีตประเพณี ศาสนา กฎหมาย และวัฒนธรรมของสังคม หนึ่งๆ ที่จะกำหนดต่อต้าน หรือยอมรับในเรื่องการใช้ชีวิตคู่ของมนุษย์

พลังอำนาจของสถาบัน: การสร้างความชอบธรรมของ “การสมรส”

สังคมถูกโอบล้อมไปด้วยสถาบันต่างๆ ที่เข้ามากำหนดทิศทางการ ขยับเคลื่อนวิถีประจำวันของคนในสังคมนั้นๆ ไม่เว้นแม้กระทั่งในเรื่องความสัมพันธ์ ทางเพศของมนุษย์ และด้วยโครงสร้างสังคมในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ได้ เข้ามามีปัจจัยกำหนดความสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ ที่มีเป้าหมายในการผลิตแรงงาน (คน) เข้าสู่ระบบปัจจัยการผลิต ซึ่งแรงงาน ดังกล่าวที่เข้ามาผนวกกับความสัมพันธ์ของมนุษย์ทั้งสองนั้น จะเป็นตัวเชื่อมทุน

ทางเศรษฐกิจเพื่อป้องกันเข้าสู่ระบบทุนนิยมต่อไป ดังนั้น ไม่เพียงแต่ความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เข้ามามีความสัมพันธ์กันเท่านั้น เบื้องหลังของความสัมพันธ์ยังมีสถาบันทางสังคมได้เข้ามามีส่วนชกโยในเรื่องดังกล่าวด้วย

การที่จะกล่าวถึงการแต่งงานของคนเพศเดียวกันในสังคมไทย อาจต้องทำความเข้าใจในประเด็นพื้นฐานที่น่าสนใจประการหนึ่งในความสัมพันธ์ของมนุษย์คือ เมื่อการแต่งงานของมนุษย์เป็นไปตามที่โครงสร้างสังคมกำหนดแล้ว จะไม่เกิดปัญหาต่อระบบสังคม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนที่เรียกว่า “ความสัมพันธ์ทางสังคม” ของมนุษย์มีอยู่หลายรูปแบบหลายมิติ เช่น ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ (ผ่านทางสายเลือดหรือการแต่งงาน) ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ (ชาย-หญิง) หรือความสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นต่างๆ เป็นต้น และในเมื่อความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่ผูกกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ถือเป็นพื้นฐานของการดำรงชีพของมนุษย์ให้คงอยู่ต่อไปได้นั้น วิธีการผลิตของมนุษย์จึงไม่ได้ดำเนินการคนเดียว หากแต่มนุษย์ยังกระทำร่วมไปกับมนุษย์คนอื่นๆ ด้วย และสร้างสรรค์ “ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์” ขึ้นมา (social relations of production) คือ ลักษณะเชิงสังคม (social aspect) ของการผลิตของมนุษย์ (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551)

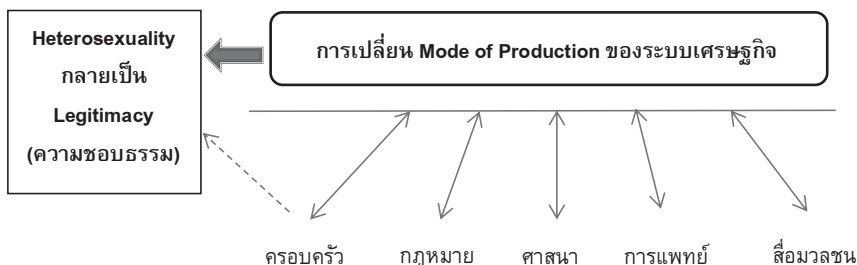
แต่ในกรณีเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของสังคมแล้ว ปัญหาเรื่องการสมรสจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง “วิธีการผลิต” (mode of production) ของมนุษย์เข้าสู่ระบบทุนนิยม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจาก “ความสัมพันธ์ทางเพศของมนุษย์” ในรูปแบบอื่น เช่น การแต่งงานของเพศชายกับเพศชาย และเพศหญิงกับเพศหญิง ทำให้พลังการผลิตในเรื่องแรงงานคนไม่เกิดขึ้นในระบบโครงสร้างของสังคมด้วย นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความสัมพันธ์ทางเพศของมนุษย์ในรูปแบบอื่น ยังอาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่อง “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” (power relations) และ “การใช้อำนาจ” (the exercise of power) ของคนที่รักเพศเดียวกันพยายามเข้ามาต่อสู้/ต่อรองกับอำนาจของสถาบันในสังคม ที่จะหาหนทางสร้างความชอบธรรมให้กับชีวิตคู่ของตนเอง

ในความสอดคล้องดังกล่าว เมื่อนักทฤษฎีสายสตรีนิยม (feminism) ชาร์ลอตต์ เพอร์คินส์ จิลแมน (Charlotte Perkins Gilman) ได้อธิบายถึงคำว่า “sexuo-economic” ซึ่งหมายความว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดเดียวที่สามารถสร้างให้ “ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ” (sex-relation) กลายเป็น “ความสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจ” (economic relations) ได้ กล่าวคือ ในสังคมแบบทุนนิยมนั้น มนุษย์เพศหนึ่ง (ซึ่งก็คือผู้หญิง) จะถูกทำให้เป็นเพศที่ต้องพึ่งพิงทางเศรษฐกิจกับมนุษย์อีกเพศหนึ่ง (หรือผู้ชาย) ในทำนองเดียวกัน ระบบทุนนิยมมักจะกำหนดให้เกิดการแบ่งงานแบบถูกต้องตามโครงสร้างของสังคมที่กำหนด เพราะต้องการบุคลากรที่จะทำงานในอนาคต นั่นคือการมีลูก (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551) ทั้งนี้ ในมุมมองของผู้เขียน การดำเนินกิจกรรมใดๆ ของสังคมที่จัดเป็นค่านิยมที่สังคมกำหนดไว้แล้ว และการที่คนรักเพศเดียวกันได้เข้าไปต่อรองในทุกรูปแบบของกิจกรรม ก็เพื่อให้สังคมมองว่าไม่ได้ผิดแผกแตกต่างไปจากค่านิยมหลักของสังคม โดยการที่คู่รักเพศเดียวกันได้พยายามต่อสู้กับแนวคิดของระบบทุนนิยมนั้น อาจให้คำอธิบายได้ว่า แม้ไม่ได้ผลิตลูกเพื่อเข้าสู่ระบบของสังคมแล้ว ก็ยังสามารถดำเนินความสัมพันธ์ภายใต้ระบบทุนนิยมแบบใหม่ที่ไม่ต้องการพึ่งพิงแรงงานคนมากนักได้ ก็จะเกิดความเปลี่ยนแปลงในระเบียบของสังคมในอีกแบบหนึ่ง เท่ากับว่าเป็นการหาความชอบธรรมกับตนเองให้มีความเท่าเทียมกันในสังคม

นอกจากนี้ ในประเด็นโครงสร้างความสัมพันธ์ในเรื่องเพศ พบว่า กลุ่มคนที่รักเพศเดียวกันไม่ได้มองเรื่องปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นแกนหลักในการใช้ชีวิตคู่ ดังนั้น ทุนทางเศรษฐกิจของกลุ่มคนที่รักเพศเดียวกันได้กำหนดความหมายเป็นเรื่องของพิธีกรรมเสียมากกว่า ซึ่งสินสอดในพิธีกรรมดังกล่าวจึงทำหน้าที่เป็นเพียงเครื่องมือที่สร้างภาพลักษณ์ของคู่บ่าว-สาว ที่จำเป็นต้องมีตามรูปแบบ และเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งในขั้นตอนของประเพณีการแต่งงานเท่านั้น เพราะเนื่องด้วยทุนทางเศรษฐกิจไม่ได้ถูกกำหนดความหมายที่จะใช้เพื่อสร้างสายสัมพันธ์ในการผูกมัด คือ ครอบครัว (พ่อ-แม่-ลูก) นั่นเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่า แม้สถาบันต่างๆ พวกกันจัดการครอบงำการรักเพศเดียวกัน แต่กลุ่มคนที่รักเพศ

เดียวกันก็จะพยายามต่อสู้ด้วยแนวทางต่างๆ ที่เห็นได้ชัดคือ “การจัดพิธีกรรม การแต่งงาน” จากเดิมเป็นพื้นที่ของชาย-หญิง ก็สามารถต่อรองในลักษณะเพศเดียวกันได้มีพิธีกรรมทางศาสนา และครอบครัวก็ก้าวเข้ามาให้การสนับสนุน ในลักษณะที่เป็นสักขีพยานร่วมกัน ซึ่งหากมองไปในอีกด้านหนึ่งก็อาจจะพบว่า สังคมไทยยังพอยืดหยุ่นและให้ความสำคัญการแต่งงานในลักษณะของการเป็น สักขีพยานของครอบครัวและพิธีกรรม

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่างๆ และการเปลี่ยนวิธีการผลิตของระบบ เศรษฐกิจกับการสร้างความชอบธรรมของความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศ

ด้วยเหตุดังกล่าว “สถาบันครอบครัว” จึงเป็นส่วนหนึ่งที่พยายามสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการสมรสของคนเพศเดียวกันของคู่สมรส โดยผ่านการยอมรับของสถาบันครอบครัวด้วยเช่นกัน นั่นก็คือ สะท้อนให้เห็นมุมมองของการ กำหนดความหมายการสมรสของคนเพศเดียวกันว่า ในสังคมปัจจุบัน สถาบัน ครอบครัวต้องรับบทบาทของการเป็นหน่วยในการบ่มเพาะ/ขัดเกลาสมาชิกใน ครอบครัวให้ดำเนินชีวิตเป็นไปตามขนบธรรมเนียม และบรรทัดฐานของสังคม เฉกเช่นเดียวกัน ในอีกบทบาทหนึ่งสถาบันครอบครัว ก็ยังเป็นกลไกช่วยพยุง สนับสนุน และสร้างความเข้าใจ สร้างความเชื่อมั่นภายใต้เงื่อนไขทางสังคมอื่นๆ ให้สมาชิกในครอบครัวและบุคคลที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวด้วยอีก ทางหนึ่ง โดยไม่ให้เกิดผลกระทบในระดับมิติทางสังคมในภาพรวม

“เจ้าบ่าว เจ้าสาวเปิดเผยว่า หลังคบหาดูใจกันเป็นเวลา 7-8 เดือน จนในที่สุดก็ตัดสินใจแต่งงานกันอย่างเปิดเผย ซึ่งผู้ใหญ่ในครอบครัวไม่ได้ต่อต้านหรือรังเกียจแต่อย่างใด กลับแสดงความยินดีต่อลูกๆ ของเขาที่ได้รักและแต่งงานกัน โดยได้จัดงานแต่งงานให้”

(ไทยรัฐออนไลน์, 8 มกราคม 2558)

“...ทางครอบครัวทั้งสองฝ่ายไม่ได้ขัดขวางและรังเกียจแต่อย่างใด มีแต่ผู้สนับสนุน เพราะความรักไม่สามารถแบ่งแยกเพศได้”

(ไทยรัฐออนไลน์, 2 กรกฎาคม 2560)

อย่างไรก็ดี ในมุมมองของผู้เขียนสังเกตได้ว่า เมื่อครอบครัวซึ่งมีพื้นฐานความคิด ความเชื่อที่ปลูกฝังกันมาว่า ความอบอุ่น ความรักความเข้าใจของครอบครัวจะเป็นตัวแปรที่ทำให้สถาบันนี้คงอยู่ได้ สายสัมพันธ์ทางครอบครัวจะตัดไม่ขาด ซึ่งเป็นคติความเชื่อของสังคมไทย ทำให้เกิดการยอมรับ และทำความเข้าใจกับสมาชิกในครอบครัวที่รักเพศเดียวกันจึงเกิดขึ้น ในที่นี้อาจกล่าวได้ว่า สถาบันครอบครัวก็กำลังต่อรองกับสถาบันอื่นๆ ในสังคมด้วยเช่นกัน การแต่งงานของคนที่รักเพศเดียวกันจึงเป็นการท้าทายชุดความคิดหนึ่งของสังคมที่สะท้อนรูปธรรมในโครงสร้างทางสังคมว่า การกดทับในเรื่องเพศมีอยู่จริงในสังคม แต่กับบางสถาบันทางสังคมโดยเฉพาะสถาบันครอบครัว ก็สามารถสร้างสำนักของความมีตัวตนในเรื่องเพศสภาพอีกหนึ่งรูปแบบปรากฏให้เด่นชัดขึ้นมาได้ ทั้งนี้ บทบาทภาระหน้าที่ต่อสมาชิกในครอบครัว รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ต่อครอบครัวในบริบทของสังคมไทย การฟังฟังพังกันระหว่างพ่อแม่และลูก ยังคงปรากฏให้เห็นเสมอ ดังนั้น ในการออกเรือนแต่งงานและการมีคู่ครองของมนุษย์ชายและหญิง ระบบของครอบครัวต่างก็เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนต่อระบบคู่ชีวิตของสมาชิกในครอบครัว สังคมคาดหวังให้การแต่งงานของสมาชิกในครอบครัวเข้ามาช่วยเหลือส่งเสริม ดูแลซึ่งกันและกันด้วยประเพณีค่านิยมที่มีมา ผู้หญิงอาจต้องแต่งงาน

เข้าบ้านของผู้ชายเพื่อไปปรนนิบัติพ่อแม่ของครอบครัวฝ่ายชายด้วย หรือแม้กระทั่งปัจจุบันที่อาจมีการแยกครอบครัวออกมาอยู่กันเป็นคู่ผัวตัวเมีย แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังหลีกเลี่ยงไม่พ้นต่อระบบครอบครัวของทั้งสองฝ่ายที่อาจเข้ามาจัดการเรื่องชีวิตคู่ของคู่แต่งงานอยู่เป็นระยะ เนื่องด้วยระบบของสังคมไทยความผูกพันฉันสามีภรรยาแล้ว การก่อความสัมพันธ์ต่อครอบครัวทั้งสองฝ่ายยังเป็นสิ่งที่ได้รับการปลูกฝังมาในสังคมไทยมาช้านาน

อนึ่ง การที่คู่แต่งงานไม่ใช่เพศตามที่สังคมกำหนดไว้ในรูปแบบชายหญิง ความคาดหวังในระบบสถาบันครอบครัวก็มีส่วนต่อความเบี่ยงเบนไปจากค่านิยมนี้ เมื่อเพศเดียวกันแต่งงานสร้างครอบครัวซึ่งกันและกัน ในสถาบันครอบครัวเองหรือระบบทางสังคม อาจไม่มั่นใจหรือคับข้องใจว่า การทำหน้าที่ในรูปแบบของครอบครัวของคู่รักเพศเดียวกันจะสามารถดำรงสถานะคู่ชีวิตแบบปกติได้ เงื่อนไขของสถาบันครอบครัวจึงเป็นปัจจัยหนึ่ง และมีอิทธิพลสำคัญต่อการจะใช้ชีวิตคู่ของคนที่รักเพศเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ครอบครัวยังมีส่วนช่วยสร้างความเชื่อมั่น และเป็นที่พึ่งพิงให้กับคู่รักเพศเดียวกันในการเผชิญปัญหาต่างๆ ในสังคม อีกทั้งแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ต่อการดำเนินชีวิตคู่ร่วมกัน ผู้เขียนพบว่า จุดยืนในเรื่องการยอมรับเข้าใจจากครอบครัวของทั้งสองฝ่าย และการสร้างความมั่นใจจากครอบครัวต่อคู่ชีวิตเพศเดียวกัน จะมีอิทธิพลทางความคิดต่อคู่รักเพศเดียวกันในการใช้ชีวิตและการอดทนต่อแรงกดดันจากสังคมในเรื่องความสัมพันธ์ ซึ่งก่อเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนออกจากสังคมอีกด้วย นอกจากนี้แล้ว ในอีกด้านหนึ่ง ครอบครัวต่างมีความคาดหวังกับลูกของตนเองสำหรับการสืบทอดวงศ์ตระกูล การมีลูกหลานต่อไปในอนาคต อิทธิพลความคาดหวังของพ่อแม่จึงเป็นปัญหามากใจให้กับลูกที่มีพฤติกรรมทางเพศที่รักเพศเดียวกัน ทั้งนี้ เฉพาะครอบครัวที่เข้าใจและยอมรับได้ จะเป็นเสมือนคนให้คำอธิบายความรักของเพศเดียวกัน ในกรณีคนที่รักเพศเดียวกันรู้สึกสับสนในบรรทัดฐานทางสังคมต่อการดำรงชีวิตของตนเอง และต้องการแสดงออกในสถานภาพของตนเอง และแสดงออกในเรื่องการมีชีวิตคู่ด้วยการแต่งงาน

และอีกประการหนึ่ง ภายใต้กรอบของสถาบันที่เรียกว่า “สถาบันกฎหมาย” นั้น ความสัมพันธ์ในชีวิตคู่จะราบรื่น ยั่งยืนภายใต้กระแสทางสังคม ครอบครัว หรือปัจจัยอื่นใดที่จะเข้ามาเป็นข้อกำหนด การอธิบายความหมายที่สามารถให้เหตุผลการครองคู่ในความสัมพันธ์ของบุคคลที่รักเพศเดียวกัน กล่าวได้ว่า ในเมื่อระบบของสังคมบอกค่านิยมในเรื่องความสัมพันธ์ในคู่ชีวิตไว่ว่า นอกจากการที่มนุษย์สองคนจะมาร่วมใช้ชีวิตคู่ด้วยกันมีปฏิสัมพันธ์ทางเพศร่วมกัน ต้องได้รับการยินยอมพร้อมใจจากครอบครัว ขนบธรรมเนียม ประเพณีได้ เข้ามาเป็นส่วนประกอบสำคัญที่เป็นเครื่องมือกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานทางสังคม และนอกจากนี้ สังคมยังกำหนดตราประทับในความสัมพันธ์ของชีวิตคู่ด้วยกฎหมายอีกด้วย กล่าวคือ การจดทะเบียนสมรส เป็นเครื่องมือทางสังคมของการประทับตราชีวิตคู่อีกประการหนึ่ง การยอมรับจากสังคมนอกจากถือปฏิบัติตามธรรมเนียมแล้ว กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตคู่ก็มีส่วนร่วมให้สังคมยินยอมพร้อมใจว่าคู่ชีวิตที่จะมาร่วมชีวิตด้วยกัน ก่อสร้างเป็นครอบครัวนั้น ได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ตั้งไว้ การที่ระบบสังคมกำหนดบรรทัดฐานในเรื่องเพศ โดยใช้อำนาจในการกำหนดความเชื่อและวัฒนธรรมการใช้ชีวิตคู่ และการแต่งงานระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย ความสัมพันธ์ที่มีจากฐานมาจากระบบความเชื่อ ค่านิยมที่ฝังรากลึกติดความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ ก็ด้วยสังคมกำหนดบทบาทหน้าที่ของเพศชายและเพศหญิงไว้อย่างชัดเจน เช่น โครงสร้างของระบบครอบครัว ความเป็นพ่อและแม่ โครงสร้างของตัวบทกฎหมายที่บอกถึงการแต่งงานระหว่างเพศชายและเพศหญิงที่สามารถจดทะเบียนสมรส และมีสิทธิความเป็นคู่ชีวิตซึ่งกันและกันตามกฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นกระบวนการกล่อมเกลางานของระบบโครงสร้างทางสังคมให้ยอมรับสิทธิหน้าที่และสถานภาพของตนเองในสังคม กล่าวคือ ชุดความหมายก็ได้ถูกสร้างขึ้นโดยมีนัยที่แตกต่างกัน และมีการสร้างความหมายต่อสังคมอยู่ต่อเนื่องเช่นกัน ทั้งนี้ ความหมายในเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศที่กำหนดเป็นตัวบทกฎหมายได้ดำรงอยู่ตายตัวเฉพาะเพียงความสัมพันธ์ต่างเพศเท่านั้น ถึงแม้ว่าการให้สิทธิเสรีภาพในสังคมจะให้คำอธิบายถึงความเท่าเทียมกันแต่ก็อธิบายได้

เพียงบางส่วน ซึ่งในพื้นที่ของสังคมที่เกี่ยวพันกับคนที่รักเพศเดียวกันแล้ว ก็จะมีคำอธิบายอีกหนึ่งชุดที่สามารถอธิบายและต่อรองกับระบบทางสังคมมากำกับด้วยเสมอ โดยสถาบันทางกฎหมายจะเป็นหนึ่งพื้นที่ที่คนในสังคมเข้าไปมีส่วนสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) อย่างต่อเนื่อง ผ่านการเรียกร้องเพื่อให้สังคมผลิตกฎหมายที่เข้ามารองรับกับสมาชิกของสังคมอย่างเท่าเทียม

เมื่อสังคมโลกเปลี่ยนมุมมองทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์การใช้ชีวิตทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมบางประการที่ไม่ได้ถูกยกขึ้นมาเป็นแก่นสารของสังคมก็ได้มีการเรียกร้องให้สนใจมากขึ้น ตัวอย่างที่เด่นชัดประการหนึ่งในเรื่องทัศนคติทางเพศสภาพและเพศวิถี คือ กลุ่มที่รักเพศเดียวกัน การปกปิดรสนิยมทางเพศเป็นเรื่องที่จำยอมในสังคมที่มีวาทกรรมกระแสหลัก การเปิดเผยรสนิยมในเพศเดียวกันจึงเป็นวาทกรรมทางเลือกต่อกระแสสังคม นอกจากนี้ กฎเกณฑ์ กฎระเบียบได้กำหนดแนวทางไว้เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข กฎหมายเปรียบเป็นแกนหลักในสังคมเพื่อสร้างแบบแผนแนวปฏิบัติให้กับสมาชิกในสังคมใดสังคมหนึ่ง กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถสร้างความเท่าเทียมให้กับคนในสังคมได้ไม่เว้นแม้กระทั่งเรื่องเพศ แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องเพศจะมุ่งหมายนิยามเฉพาะในเรื่องเพศของชายและหญิง ซึ่งกลับกลายเป็นความเชื่อในกลไกการเรียนรู้ทางสังคมที่มนุษย์ในสังคมควรจะต้องกระทำโดยไม่มีคำถามใดๆ

การให้คุณค่าต่อการสมรสของคนเพศเดียวกันของสังคมไทย แสดงให้เห็นนัยของการสร้างชุดของความรู้บางอย่าง ซึ่งพยายามให้ความหมายอีกหนึ่งชุดเกี่ยวกับค่านิยมขึ้นในสังคมว่า การแต่งงานหรือการประกอบพิธีมงคลสมรสก็เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่นเดียวกันกับการจัดงานแต่งงานของเพศชายและเพศหญิง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ในมิติเชิงสังคม การแต่งงานของคนเพศเดียวกันนั้นได้เดินทางเข้าไปสู่การต่อรองกับวาทกรรมเรื่องเพศทางสังคม ซึ่งเป็นวาทกรรมหลักที่สังคมยึดถืออยู่ในขณะนี้

ทั้งนี้ การสะท้อนถึงความหมายที่แตกต่างกันถึงความไม่เสมอภาคในเรื่องเพศ หรือการสร้างสายสัมพันธ์ทางเพศในรูปแบบใดๆ ทั้งเพศชายจัดงาน

แต่งงานกับเพศชาย และเพศหญิงจัดงานแต่งงานกับเพศหญิง ก็เป็นผลมาจากการสร้างเงื่อนไขที่สร้างความแตกต่างไว้ และสร้างอำนาจรอบข้างขึ้นในระบบทางสังคมโดยรัฐ ทั้งนี้ กฎหมายให้พื้นที่เพียงเฉพาะเพศชายและเพศหญิงเท่านั้นที่สามารถแต่งงานกันได้ กล่าวคือ ในทางปฏิบัติ ทัศนะดังกล่าวยังคงถูกครอบงำด้วยมิติทางวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ซึ่งเป็นข้อจำกัดของความไม่เสมอภาคที่เป็นปัจจัยทางด้านสังคม ก็นำไปสู่การเรียกร้องในดับทกฎหมาย ซึ่งแสดงถึงอำนาจอันชอบธรรมในการเข้ามาจัดความเหลื่อมล้ำให้คนที่รักเพศเดียวกันมีสิทธิการสร้างความเท่าเทียมทางเพศ และด้วยข้อจำกัดของความไม่เสมอภาคที่เป็นปัจจัยทางด้านสังคม ก็นำไปสู่การเรียกร้องในดับทกฎหมาย ซึ่งแสดงถึงอำนาจอันชอบธรรมในการเข้ามาเปิดเวทีในการถกเถียง หาข้อสรุป และกำหนดแนวทางการพัฒนาในเรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางอำนาจทางเพศที่ในปัจจุบันการเลื่อนไหลทางเพศถูกปรับเปลี่ยนด้วยการนำเสนอต่อสังคมด้วยความหลากหลายทางเพศ และการสร้างกลไกทางกฎหมายควบคู่ซึ่งสร้างความคุ้มครองในสิทธิและความเสมอภาคในมิติต่างๆ ของคนที่รักเพศเดียวกันในสังคมไทย

ในอีกด้านหนึ่ง “สถาบันศาสนา” ในทุกวัฒนธรรมการกำหนดความหมายของเพศชาย และเพศหญิงต่างให้คุณค่าและสะท้อนมุมมองที่ต่างกันเสมอ เช่นเดียวกันกับเพศทางเลือกหรือกลุ่มคนที่รักเพศเดียวกันก็ต่างได้รับการตีความหมายในพฤติกรรม และวิถีการดำรงชีวิตในสังคมที่แตกต่างเป็นอย่างยิ่ง โดยกำหนดความเป็นอื่น (otherness) ให้แยกออกจากเพศปกติชายและหญิงอีกด้วย โดยสถาบันหนึ่งในสังคมที่มุ่งเน้นการให้คุณค่าของมนุษย์ที่ต้องดำเนินวิถีในทางสายกลาง เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างเป็นปกติสุข คือ สถาบันศาสนา ซึ่งสถาบันศาสนาเ็นเองได้เข้ามาเป็นเครื่องมือจัดกรอบของการกระทำคุณงามความดีให้กับมนุษย์ในสังคม การมีแนวคิดเรื่องของการไม่เบียดเบียนกันของมนุษย์ ต่างก็ให้คำสอนที่คล้ายคลึงกันทุกสถาบันของศาสนาในประเทศไทย โดยในเรื่องการสมรสก็มีส่วนในการเอาเรื่องของสถาบันศาสนาและความเชื่อเข้ามาทำพิธีประกอบการแต่งงาน เปรียบได้ว่าเป็นสถาบันศักดิ์สิทธิ์ที่จะทำให้การแต่งงาน

ของมนุษย์มีการรับรู้ทั้งในทางโลกและทางธรรม เป็นมงคลแก่ชีวิตสมรสให้ราบรื่นต่อไป กล่าวคือ เป็นคติความเชื่อของสังคมไทยต่อกุศลธรรม โดยในการอธิบายความหมายในเรื่องคู่แต่งงานที่เป็นตัวแทนของเจ้าบ่าว-เจ้าสาวนั้น สามารถให้คำอธิบายในประเด็นดังกล่าวได้ว่า เจ้าบ่าวและเจ้าสาวในความหมายของพิธีกรรมการแต่งงานของคนที่รักเพศเดียวกันนั้น ไม่ได้เป็นไปตามหลักบรรทัดฐานทางสังคมไทย แต่เป็นหลักการกระทำทางพิธีกรรมที่เรียกว่า งานมงคลสมรส ซึ่งแสดงออกเป็นไปตามประเพณี

อย่างไรก็ดี ในการอธิบายความหมายในเรื่องคู่แต่งงานที่เป็นตัวแทนของเจ้าบ่าว-เจ้าสาวนั้น สามารถให้คำอธิบายในประเด็นดังกล่าวได้ว่า เจ้าบ่าวและเจ้าสาวในความหมายของพิธีกรรมการแต่งงานของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศนั้น ไม่ได้เป็นไปตามหลักบรรทัดฐานทางสังคมไทย แต่เป็นหลักการกระทำทางพิธีกรรมที่เรียกว่า งานมงคลสมรส ซึ่งแสดงออกเป็นไปตามประเพณีหนึ่งในพิธีกรรมของการแต่งงาน หรือการสมรส คู่บ่าว-สาวจะถูกกำหนดและอธิบายไว้ว่า เป็นเพศชาย (ตัวแทนเจ้าบ่าว) และเพศหญิง (ตัวแทนเจ้าสาว) ซึ่งในหนังสือ *ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต* ของกรมศิลปากร (2515) ได้อธิบายในเรื่องดังกล่าวไว้ว่า “เมื่อบิดามารดาเลือกหาผู้ที่จะได้เป็นคู่ครองของบุตรและธิดาได้สมประสงค์ จึงนับว่าเป็นมงคลอันจะนำความเจริญความสุขให้เกิดมีในวงศ์สกุล ผู้ที่อยู่ในวงศ์สกุลทั้งสองฝ่ายก็มีความยินดีด้วย ช่วยกันตกแต่งให้ชายหญิงคู่นั้นเป็นสามีภรรยา” ซึ่งในเนื้อหาข้างพบว่า มีการกล่าวถึงพิธีกรรมการแต่งงานของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศไว้ด้วยเช่นกัน

“ช่วงเช้าพิธีจัดให้มีพิธีทางสงฆ์ นิมนต์พระสงฆ์ 9 รูป เจริญพระพุทธมนต์ จัดภัตตาหารถวายแด่พระสงฆ์ พร้อมประพรมน้ำพระพุทธมนต์ เพื่อความเป็นสิริมงคล แก่คู่บ่าวสาวและมีพิธีแห่ขบวนขันหมาก รดน้ำสังข์ ผูกข้อมือ ตามประเพณีไทย ทุกประการและขั้นตอน”

(ข่าวสดออนไลน์, 13 พฤศจิกายน 2560)

“...หลังจากเสร็จพิธีสงฆ์ในช่วงเช้า ก็มีพิธีแห่ขันหมากได้
เข้าพิธีสวมแหวน พร้อมทั้งผูกข้อมือตามลำดับ”

(ไทยรัฐออนไลน์, 8 พฤษภาคม 2559)

“...มีการรื้อถอนรับแบบจีนโบราณ หลังจากนั้นได้มีการร่วม
หลั่งน้ำพระพุทธรณ์ เพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิตคู่ต่อไปใน
ภายภาคหน้าด้วย”

(ไทยรัฐออนไลน์, 13 พฤษภาคม 2561)

การนิยามประเด็นเรื่องการสมรสในบริบทการสมรสของคนเพศเดียวกัน
นั้น ได้สร้างภาพและให้ความหมายการแต่งงานของกลุ่มคนที่รักเพศเดียวกัน
แตกต่างกันออกไปตามชนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเป็นขั้นตอนตามบริบทของ
สังคม ซึ่งผู้เขียนพบว่า เป็นพิธีกรรมการแต่งงานที่มีขั้นตอนในลักษณะรูปแบบ
ของคู่สมรสชายและหญิงตามประเพณีไทย แสดงให้เห็นถึงระยะเวลาของการ
คบหาดูใจ ธรรมเนียมพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น

ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของคู่รักเพศเดียวกันได้กำหนดไว้กับการแต่งงาน
ที่จะเป็นการแสดงออก และบ่งบอกให้สังคมได้รับรู้ถึงการมีตัวตนในอีกรูปแบบ
หนึ่งของการกำหนดอำนาจของตนเองที่ได้ไปต่อรองกับระบบสังคมนั้น
ความหมายเฉพาะกับเรื่องสถาบันศาสนา จึงอาจเป็นตัวแทนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า
ในเมื่อสถาบันทางศาสนาได้สร้างกรอบเรื่องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการ
เข้าถึงศาสนาของกลุ่มเพศทางเลือกและกำหนดข้อห้ามต่างๆ โดยบทบัญญัติที่
ตีตราเปรียบเป็นความเลวร้ายในชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น แทนที่จะเอาตนเองเข้าไป
อยู่ในศาสนา ซึ่งไม่สามารถที่จะกระทำได้ เพราะวาทกรรมกระแสหลักของ
สังคมสถาปนาอำนาจควบคุมไว้ การสร้างทางเลือกของคู่ชีวิตที่รักเพศเดียวกัน
จึงฉีกแนวขอบเขตที่เป็นข้อจำกัดของตนเอง ด้วยการให้สถาบันศาสนาเข้ามา
ประกอบพิธีกรรมแทนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในเพศวิถีที่เลือก โดยเป็นขั้นตอน
หนึ่งที่มีศาสนาเข้ามาทำพิธีในการประกอบพิธีมงคลสมรสนั่นเอง

และผู้เขียนยังพบอีกว่า แม้แต่ “สถาบันการแพทย์” ก็ยังเป็นอีกหนึ่งสถาบันที่ได้ให้คำอธิบายในเรื่องเพศต่อสังคม ซึ่งในเชิงวิชาการทางการแพทย์นั้น จะให้คำอธิบายถึงโครโมโซมหรือยีนที่อยู่ในร่างกายของมนุษย์ แต่ทั้งนี้ หากจะอธิบายในเชิงโครงสร้างทางสังคมแล้ว การหล่อหลอมค่านิยมที่เป็นเพศเดียวกันอาจขึ้นอยู่กับสถาบันทางสังคมที่เป็นตัวบ่มเพาะก็อาจเป็นไปได้ ซึ่งปัจจุบันนี้เรื่องรสนิยมทางเพศ ไม่ว่าจะขึ้นชอบเพศเดียวกัน หรือมีความรักในหลายๆ เพศ ก็ยังเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล และสังคมก็เข้ามามีส่วนสร้างให้คนในสังคมรับรู้ว่าจะมีเพียงเฉพาะเพศชายและเพศหญิงเท่านั้น ความหลากหลายทางเพศยังมีในทุกภาคส่วนของสังคมด้วย

แพทย์หญิงสุวิทนา อารีพรรค (2522) ได้ให้คำอธิบายถึงคนที่รักเพศเดียวกัน (หรือที่ในงานเขียนชิ้นนี้ว่า “รักร่วมเพศ”) ผ่านคอลัมน์ “เพศชาวบ้าน” ในนิตยสาร *หมอชาวบ้าน* ไว้ว่ามีสาเหตุหลายประการ บางคนเชื่อว่า ความประพัตินี้เป็นของติดตัวมาแต่เกิด เพราะคนพวกนี้เกิดในวัฒนธรรมซึ่งส่งเสริมรักต่างเพศ และเขาไม่เคยถูกสอนเกี่ยวกับ “รักร่วมเพศ” เลย จนกระทั่งถึงวัยแตกหนุ่มแตกสาวจึงได้มีประสบการณ์ครั้งแรก แสดงว่าการกระทำนี้เกิดจากตัวของเขาเองไม่ใช่จากการเรียนรู้ บางคนเชื่อว่า สาเหตุสำคัญเกิดจากสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะครอบครัว เช่น การมีความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบิดามารดาที่เป็นเพศเดียวกันกับเด็กไม่ดีจากสาเหตุใดก็ตาม จะทำให้เด็กไม่สามารถกลืนลักษณะและบทบาททางเพศที่ถูกต้องได้ การที่บิดามารดาทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำ อาจทำให้เด็กเกลียดกลัวชีวิตรักต่างเพศที่เขาเห็นเป็นตัวอย่าง และหันไปหาความสุขทางเพศกับเพศเดียวกัน หรืออาจเลียดคู่มือเพศ เนื่องจากบิดามารดาไม่ต้องการเพศที่แท้จริงของเด็ก ก็อาจทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวได้เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมอย่างอื่นที่อาจเป็นสาเหตุของ “รักร่วมเพศ” ได้แก่ การเข้าใจผิดในความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา เช่น การที่เด็กมีโอกาสเห็นพ่อแม่ร่วมเพศกัน อาจทำให้เด็กเข้าใจผิดว่าพ่อแม่กำลังทำร้ายแม่ เด็กหญิงอาจเกลียดกลัวพ่อตลอดจนผู้ชายอื่นทุกคน และหันไปหาความรักจากเพศเดียวกันซึ่งนุ่มนวลกว่า รวมถึงการกระทบกระเทือนใจอย่างรุนแรง เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่าง

เด็กวัยรุ่นชายกับหญิงก็อาจเป็นสาเหตุ “รักร่วมเพศ” ได้ เช่น เด็กชายที่ผิดหวังความรักครั้งแรกจากเด็กหญิงอาจเศร้าโศกเสียใจมาก และมองเห็นชีวิตรักร่วมเพศเป็นความปวดร้าวใจ เลยหันเข้าหาเพศเดียวกันเพื่อหลีกเลี่ยงความผิดหวังครั้งที่สอง หรือเด็กหญิงที่อารมณ์อ่อนไหวง่าย ถ้าไม่ได้รับความสนใจ หรือถูกเยาะเย้ยจากชายที่เธอรัก เธอก็อาจหันไปหาเพศหญิงด้วยกันแทน ทั้งนี้ ถ้ากล่าวถึงสาเหตุจากฮอโมโมเนีย ในปัจจุบันยังไม่ได้หลักฐานแน่นอนว่า มีความสัมพันธ์กับ “รักร่วมเพศ” แต่อย่างไรก็ตาม มีผู้เคยพบว่า คนที่รักเพศเดียวกัน (ชาย) ระดับฮอโมโมเนียต่ำกว่าของคนที่มีชีวิตทางเพศปกติ

ในขณะเดียวกัน การรักเพศเดียวกันก็เริ่มเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไป โดยชาวต่างชาติจากประเทศตะวันตกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยมีส่วนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 และตั้งแต่ยุค 1950 และ 1960 (พ.ศ. 2493 และ 2503) ข้อมูลเรื่องเพศสภาวะและเพศวิถีเริ่มเป็นที่แพร่หลาย ในขณะที่กลุ่ม LGBT เริ่มปรากฏตัวตามสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ และภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเกย์มีเพิ่มมากขึ้น (UNDP, 2014) ซึ่งประเทศไทยมีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการรักเพศเดียวกันและการข้ามเพศมายาวนาน โดยมีพฤติกรรมเกิดขึ้นมากมายที่ถือว่าไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมแบบรักต่างเพศ แต่ก็ไม่ได้ถูกบันทึกเอาไว้อย่างเป็นทางการ เนื่องจากองค์กรภาครัฐ องค์กรศาสนา และสถาบันการศึกษา มองว่า เป็นเรื่องไม่ปกติ พฤติกรรมเหล่านี้ขัดแย้งกับศีลธรรม บรรทัดฐาน วัฒนธรรมในการ “รักษาหน้า” และความเชื่อในพุทธศาสนานิกายเถรวาท ต่อมาการรักเพศเดียวกันและการข้ามเพศได้กลายเป็นวัฒนธรรมย่อยที่เริ่มยอมรับได้ในเมืองไทย แต่ทัศนคติของสังคมที่มีต่อคนกลุ่มนี้ก็ยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับอย่างเต็มที่นัก (Jackson, 1999a) อีกทั้งยังไม่มี การรับรองสถานะทางกฎหมายและเป็นประเด็นที่รวมอยู่ในนโยบายสาธารณะอย่างเป็นทางการ (UNDP, 2014)

ในช่วงต่อมา ประเทศไทยได้รับรองว่าการรักเพศเดียวกันไม่ใช่ความผิดปกติทางจิต เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2545 โดยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้ออกหนังสือราชการเพื่อแจ้งว่า การ

รักเพศเดียวกันไม่ถือเป็นความผิดปกติทางจิตและถูกตัดออกจากการจัดกลุ่มโรคระดับนานาชาติโดยองค์การอนามัยโลกแล้ว นับเป็นเวลาร่วมสิบปีเต็มหลังจากประกาศขององค์การอนามัยโลกที่รัฐไทยยอมรับว่า ความหลากหลายทางเพศไม่ใช่เรื่องความผิดปกติทางจิตใจ แต่กระนั้น ถึงแม้ว่าจะเกิดการรับรองอย่างเป็นทางการในด้านการแพทย์ แต่ในทางปฏิบัติ กลุ่มความหลากหลายทางเพศยังได้รับผลกระทบจากการอคติทางเพศ การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ และการถูกเหยียดหยามจากมุมมองของสังคม (ชีรา ทองกระจาย, 2561)

ทั้งนี้ การกล่าวถึงการสมรสของคนเพศเดียวกันที่ถูกกำหนดโดยวาทกรรมทางการแพทย์ ซึ่ง มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ได้ให้ทัศนะที่สอดคล้องกับ “การสร้างหรือการผลิตอัตบุคคล” (subject production or subjection) ไว้ว่า การสร้างอัตบุคคลขึ้นมาให้เป็นประเด็นที่คนเรายอมรับว่า เป็นความหมายที่แท้จริงจนคนเราต้องตกเป็นทาสของความหมายนั้น เช่น การที่หมอบอกว่ามนุษย์เราสามารถแบ่งได้เป็นเพศหญิงและเพศชายเท่านั้น โดยมีนัยเกี่ยวกับการสร้างความหมายมาให้เป็นตัวตนหรือเป็นสัญลักษณ์ตายตัว (object) จนคนต้องยอมรับเพื่อเชื่อว่าเป็นความจริง ทั้งๆ ที่จริงแล้ว ตัวสัญลักษณ์ดังกล่าวอาจเป็นเพียงมายาคติเท่านั้น นอกจากนี้ ฟูโกต์ได้กล่าวถึงการปฏิบัติการแบ่งแยก (dividing practice) ให้สามารถแยกแยะได้อย่างชัดเจนด้วยการสร้างพรมแดนขึ้นมากำหนด เมื่อใดที่มีการแบ่งแยกขึ้นมา ก็จะเริ่มมีการสถาปนาประเด็นหรือหัวเรื่อง เช่น การแบ่งแยกระหว่างคนบ้ากับคนดี และในกรณีของการให้ความหมายความสัมพันธ์ของคนรักร่วมเพศเดียวกัน ก็จะถูกกีดกันออกจากความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายหญิง จนกลายเป็นคนที่อยู่ใต้บังคับของการนิยามให้กลายเป็นคนผิดปกติ และเป็นความสัมพันธ์ทางเพศที่ผิดปกติ (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551)

ในขณะเดียวกัน ฟูโกต์ได้ให้ทัศนะไว้อีกว่า การจัดจำแนกทางวิทยาศาสตร์ (scientific classification) คือ กระบวนการทำให้กลายเป็นตัวผู้ถูกกระทำ (subject) โดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งการจำแนกนี้สามารถทำได้หลายอย่าง เช่น การจำแนกว่าเป็นคนสุขภาพดีหรือป่วย หรือแม้กระทั่งการจำแนก

เพศสภาพชายและหญิง หรือเพศสภาพที่ผิดปกติโดยการวิเคราะห์สภาพร่างกายและ
อวัยวะทางเพศเป็นตัวกำหนด เราก็จะเชื่อในความหมายเหล่านั้น เพราะผู้นิยาม
อยู่ในสถาบันที่น่าเชื่อถือ ซึ่งทำให้ผู้ที่ถูกนิยามอยู่ภายใต้การบงการของสถาบัน
การแพทย์ แต่กระนั้น ก็มีการต่อรองอยู่เป็นระยะๆ ของกลุ่มที่รักเพศเดียวกัน
ต่อสังคมด้วย

“ทั้งคู่ซึ่งเป็นผู้หญิงเหมือนกันระบุว่า หากทำสิ่งที่ถูกต้อง
แต่ไม่ถูกใจก็อยู่ด้วยกันไม่ได้ ความรักมันไม่จำกัดเพศ ถ้าเรา
อยู่ตรงไหนแล้วมีความสุขก็อยู่ตรงนั้น ที่สำคัญสิ่งที่เราเป็น
ก็ไม่ได้ทำให้คนอื่นเดือดร้อนก็ถือว่าโอเคแล้ว และจะดูแลซึ่ง
กันและกันให้ถึงที่สุด”

(ข่าวสดออนไลน์, 28 พฤศจิกายน 2560)

และสำหรับการสร้างความคิดให้อัตนุบุคคล (subjectification) คือ
กระบวนการสร้างหรือนิยาม อัตนุบุคคลขึ้นมาให้เป็นประเด็นที่ทำให้คนเราต้อง
ไปผูกติดอยู่กับประเด็นนั้น จนอยู่ภายใต้การกำหนดและการควบคุมของ
ความหมายดังกล่าว กระบวนการนี้จึงเหมือนกับการสร้างวาทกรรมชนิดหนึ่ง เช่น
การสร้างความเข้าใจขึ้นมาอย่างหนึ่งว่า คนที่จะแต่งงานกันได้หรือมีความสัมพันธ์
ในเรื่องเพศได้นั้น ต้องเป็นเพศชายและเพศหญิง เพราะตกอยู่ในเกณฑ์ที่น่าเอา
ความสัมพันธ์ระหว่างเพศของคนในสังคมเข้ามาเป็นตัววัด เพราะไปยึดติดอยู่กับ
ความหมายที่ถูกสร้างขึ้นมาให้ตายตัวเหล่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง กระบวนการนี้
คือ การทำเรื่องที่อาจจะยังไม่เป็นประเด็นให้กลายเป็นประเด็น จนทำให้คนเรา
ต้องตกอยู่ใต้การควบคุมของประเด็นเหล่านั้นไปในที่สุด

“แม้ว่าจะไม่มีบุตรสืบทอด เราสองคนก็พอใจและมีความสุข
และจะขอลูกน้องสาวมาเลี้ยงดู เพื่อให้ครอบครัวมีความสุข
แบบหญิงชายทั่วไป แม้ว่าจะเป็นเพศหญิงทั้งคู่ก็ตาม”
(เดลินิวส์ออนไลน์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

อย่างไรก็ตาม นพพนธ์ ดำรงวิเศษ (2558) ยังได้กล่าวอธิบายไว้ในบทความที่เขียนเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเรื่อง “ความหลากหลายทางเพศ” ไว้ว่า ในหนังสือเล่มที่สองเรื่อง *Sexual Inversion* (1897) นักจิตเวชศาสตร์ เฮฟล็อก เอลลิส (Havelock Ellis) อธิบายให้เห็นว่า พฤติกรรมรักเพศเดียวกันสามารถพบได้ทั้งในเพศชายและเพศหญิง รวมทั้งเกิดขึ้นได้ทุกช่วงวัย และความรู้สึกรักชอบเพศเดียวกันมิใช่สิ่งที่ “ผิดปกติ” แต่อย่างไรก็ตาม เอลลิสยังชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมรักเพศเดียวกันสามารถพบได้ในหลายวัฒนธรรมตั้งแต่ยุคโบราณมาจนถึงปัจจุบัน เอลลิสเชื่อว่า พฤติกรรมรักเพศเดียวกันเป็นพฤติกรรมทางเพศที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่นเดียวกับพฤติกรรมแบบอื่นๆ ที่มนุษย์มี แต่ธรรมชาติมิได้เป็นตัวกำหนดทุกสิ่งทุกอย่าง หากแต่เป็นเพียง “พื้นฐาน” ของการแสดงออกทางพฤติกรรม ส่วนการควบคุมพฤติกรรมทางเพศของมนุษย์จะมาจากสังคม (Crozier, 2008)

เมื่อสถาบันการแพทย์ในยุคปัจจุบันได้สร้างความหมายให้กับการสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตคู่และการขยายเผ่าพันธุ์ ได้พึ่งพาอาศัยเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ล้ำสมัย ดังนั้น การสืบทอดเผ่าพันธุ์จึงไม่จำเป็นต้องอิงกับเพศเสมอไป กล่าวคือ เมื่อวิวัฒนาการทางการแพทย์ล้ำหน้ามากขึ้น กลุ่มคนที่รักเพศเดียวกันก็สามารถสร้างรูปแบบความหมายของการมีชีวิตคู่ โดยการสร้างครอบครัวในรูปแบบของเขาเองได้ ซึ่งเป็นการเข้าไปต่อรองความหมายในความสัมพันธ์ทางเพศได้ โดยขยายแนวทางให้กลุ่มเพศอื่นๆ ด้วยการสร้างความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ๆ ให้กับสังคม โดยไม่จำเป็นต้องให้คำจำกัดความในความสัมพันธ์ของมนุษย์เพียงเฉพาะเพศชายและเพศหญิงเท่านั้น

และในอีกหนึ่งสถาบันที่เข้ามามีส่วนกำหนดความหมายการสมรสของคนเพศเดียวกัน พบว่า “สถาบันสื่อมวลชน” ก็ยังเป็นสถาบันหนึ่งที่สำคัญในการเข้ามาให้ความหมายการสมรสของคนเพศเดียวกันด้วย โดยผู้เขียนพบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2556-2561 สื่อมวลชนมีการนำเสนอข่าวขึ้นมามากทางออนไลน์ หรือจำนวนเพิ่มขึ้นของข่าวในลักษณะนี้ อาจกล่าวได้ใน 2 ลักษณะ คือ (1) สื่อมวลชนให้ความสนใจ เพราะเนื่องด้วยเป็นเรื่องแปลก ไม่ใช่เป็นปกติวิสัยสำหรับสังคมไทยที่คนเพศเดียวกันจะลุกขึ้นมาจัดงานแต่งงานตามประเพณี (2) เป็นการตอกย้ำว่า สังคมไทยในปัจจุบันได้เปิดเผย และสร้างการยอมรับในระดับหนึ่งของสังคม โดยเฉพาะสถาบันสื่อมวลชนที่ให้น้ำหนักข่าวในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในเรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกันในพื้นที่ของสื่อมวลชนต่อสังคมโดยรวม

อย่างไรก็ดี การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในปัจจุบัน ได้สร้างและกำหนดความหมายการสมรสของมนุษย์ในอีกหนึ่งรูปแบบ กล่าวคือ ข้อมูลข่าวสารการสมรสของคนเพศเดียวกันที่ถูกเสนอสู่สังคมถูกจัดเป็นวาระข่าวสารระดับรอง แต่กลับพบว่า มีการเคลื่อนไหวของข้อมูลข่าวสารนี้อย่างต่อเนื่อง และช่วยสะท้อนความคิดสาธารณะสู่สังคม โดยเฉพาะการใช้ถ้อยคำในการพาดหัวข่าว ผู้เขียนได้มีข้อสังเกตว่า การนำเสนอข่าวที่มีผลในทิศทางเชิงบวกมากขึ้น แต่ก็ยังพบว่า ไม่ได้นำเสนอให้เกิดการสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นเสียทีเดียว เพียงแค่เริ่มสร้างผลลัพธ์ในความคิดที่ไม่ต่อต้านต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าวในวิถีปฏิบัติกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีเท่านั้น และจากวิธีคิดทำให้เห็นว่า สื่อมีอิทธิพลต่อกลุ่มสาธารณชนของสังคมในวงกว้าง และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม โดยการนำเสนอข่าวสารใดที่สื่อมวลชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคม ตลอดจนการมีปฏิกิริยาตอบโต้ของสมาชิกในสังคมนั้นๆ ด้วยไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการมีส่วนผลักดันปรากฏการณ์ทางสังคม หรือการกำหนดความหมายของวาระข้อมูลข่าวสารให้สังคมได้รับรู้ ยอมรับ และต่อต้าน

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับการสมรสของคนเพศเดียวกันในสื่อมวลชน

ข่าวสด

อย่างไรก็ดี ในยุคก่อนพบว่า สถาบันสื่อมวลชนได้ให้ความหมายในประเด็นคนที่รักเพศเดียวกันในเชิงลบมาก เป็นสิ่งที่เปี่ยงเบนจากขนบของสังคมมาตรฐานทางเพศที่ถูกกำหนดจากสังคมกลายเป็นวาทกรรมหลักให้คนในสังคมรับรู้ในความจริงเหล่านั้นคือ เพศชายและเพศหญิงเท่านั้นที่เหมาะสมแต่งงานเป็นคู่ชีวิตกัน ดังนั้น สื่อมวลชนได้สร้างความรู้ความจริงให้กับสังคมด้วยความหมายถึงการประพุดตigmatizedทางเพศวิถีเป็นเรื่องแปลกประหลาด ถ้อยคำที่พาดหัวข่าวหรือในเนื้อหาข่าวมีลักษณะที่เป็นเรื่องไม่เหมาะสม ด้วยการใช้อำนาจกลไกทางวัฒนธรรมเข้าไปควบคุมผ่านความคิดของผู้รับสาร

“พาดหัวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับประจำวันที 29 ตุลาคม พ.ศ. 2515 “‘รักร่วมเพศระบาตหนัก’ ใช้ชีวิตวิบัติถาวรตั้งบาร์ระบายอารมณ์ชายต่อชาย”

(เทอดศักดิ์ รมจำปา, 2545)

“ข่าวห้วงรอนหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับหลัง วันที่ 30 ตุลาคม
พ.ศ. 2515 “หนุ่มรักร่วมเพศ เปิดใจ ไม่ต้องการผู้หญิง ‘คลั่ง’
แต่เพศเดียวกัน”

(เทอดศักดิ์ ร่มจำปา, 2545)

กล่าวอีกนัยหนึ่ง หากสถาบันสื่อมวลชนสร้างความหมายรักเพศเดียวกัน ด้วยมิติเดิม (มากกว่ามิติเดียว) คือ การตอกย้ำรักต่างเพศ ที่เชื่อมร้อยกับสถาบัน ครอบครัว จิตวิทยา ศาสนา ก็อาจไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจจะต้องปรับเปลี่ยนความคิดนี้เสียใหม่ และนำไปสู่การต่อสู้ของกลุ่มที่รักเพศเดียวกัน และการเริ่มนำเสนอประเด็นนี้ใหม่ในสื่อมวลชน นอกจากนี้แล้ว คนที่รักเพศเดียวกันก็มีประสบการณ์ชีวิตที่ถูกหล่อหลอมกันมาที่แตกต่างกัน ในปัจจัยที่ถูกกระบวนการทางสังคม ชัดเจน การเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางสังคมในด้านอื่นๆ ดังนั้น การปะทะกันระหว่างการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในประเด็นการสมรสของคนเพศเดียวกัน ซึ่งเป็นมุมมองที่ถูกกำหนดในโลกของสื่อมวลชน และการตีความหมายระหว่างสภาพสังคมที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงแล้ว ประสบการณ์ ความเชื่อ ความคิดที่ติดตัวมา จะทำให้เกิดการนิยามความหมาย หรือการสร้างชุดความหมายใหม่ขึ้นมาให้กับสังคม ซึ่งจะมีทิศทางที่สอดคล้องกับกระบวนการทางสังคมที่สร้างความหมายในเรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกันไว้ หรือเป็นชุดความคิดที่ขัดแย้งก็ได้

อนึ่ง สื่อมวลชนยังเป็นปริณทณของพื้นที่ปฏิบัติการของอำนาจของการ “นิยาม” ในการขจัดและกีดกันการนิยามของผู้อื่น (definition and exclusion) ที่แย่งชิงช่วงชิงความหมายระหว่างกันอยู่เสมอ ผ่านการยอมรับหรือไม่ยอมรับการนิยามจากฝ่ายตรงกันข้าม เช่น การช่วงชิงความหมายระหว่าง “ความสัมพันธ์ระหว่างเพศชาย-หญิง” กับ “กลุ่มคนที่รักเพศเดียวกัน” หรือ “เจ้าบ่าว-เจ้าสาวในพิธีการแต่งงาน” กับ “การแต่งงานของเจ้าบ่าว-เจ้าสาว เพศเดียวกัน” ซึ่งแต่ละความหมายที่ถูกผลิตจะถูกตอกย้ำอย่างซ้ำๆ ในวิถีแห่งชีวิตประจำวัน จนสามารถติดตั้งและซึมลึกสู่วิถีชีวิตของผู้คนสามัญ และกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา

ที่ยอมรับและควรจะเป็น จนดูล้ายเป็น “สามัญสำนึก” ร่วมกันของผู้คนในสังคม โดยมีภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการถ่ายทอดและต่อยอดมรดกภูมิปัญญา นั่นคือ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน สถาบันสื่อมวลชนมีอำนาจในการขับเคลื่อนความหมายผ่าน ภาษาต่อผู้คนในสังคมให้คิดเห็นตาม หรือสร้างมุมมองให้กับปรากฏการณ์ในอีก หนึ่งทิศทางกับสิ่งที่สื่อนำเสนอออกมาด้วย ซึ่งมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมความเป็น อยู่และค่านิยมของคนในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ตัวแปรสื่อมวลชนมีอิทธิพล อย่างยิ่งในการชักนำความคิด หรือสร้างชุดความคิดใดความคิดหนึ่งเข้าสู่ระบบ ของสังคม ดังนั้น ชาวที่ถูกนำเสนอต่อสังคมจึงเป็นพื้นที่ของสื่อมวลชนที่ห้อมล้อม ตัวเราอยู่ในสังคม จึงถือว่าเป็นพื้นที่ทางการเมือง (political space) รูปแบบหนึ่ง ด้วย ที่เข้ามาช่วงชิงในการกำหนดกฎเกณฑ์ สร้าง ควบคุม ตรวจสอบ การระบุ การให้คุณค่า ความหมาย รวมถึงต่อยอดคุณค่า มรดกภูมิปัญญาต่างๆ ให้กับสังคม อีกด้วย

กล่าวได้ว่า ในยุคปัจจุบันนี้นั้น สื่อมวลชนเองก็ได้พยายามกำหนด ความหมายในเรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกันในอีกลักษณะหนึ่ง โดยติดตั้ง ชุดความคิดให้กับคนในสังคมว่า ความสัมพันธ์ในชีวิตคู่ไม่มีการจำกัดในเรื่องเพศ เหมือนในยุคก่อน การเข้ามาผูกสายสัมพันธ์ของมนุษย์ 2 คน เป็นไปด้วยความ รักในฐานะของความเป็นมนุษย์สังคม ไม่ใช่ในฐานะของความเป็นเพศชาย-เพศ หญิง ที่สังคมยึดถือเป็นวาทกรรมหลักของสังคมในเรื่องการแต่งงาน แต่อย่างไร ก็ตาม สถาบันสื่อมวลชนจึงมีบทบาทเพียงที่จะให้ความหมายและสร้างพื้นที่ให้ กับวาทกรรมอื่นๆ ได้เข้ามาช่วงชิงความหมายในสังคมด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การประสานพลังของสถาบันในสังคม ได้เปิด ทางเลือกไว้ให้โดยผ่านสถาบันต่างๆ ที่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสมรสของคน เพศเดียวกัน มีหลากหลายมิติมากขึ้น โดยผ่านวาทกรรมทางสถาบันที่ครอบคลุม อยู่ในสังคม และแม้ว่า “บรรทัดฐานทางสังคม” จะเป็นกฎเกณฑ์ที่สังคมวางเอา ไว้ให้สมาชิกในสังคมประพฤติปฏิบัติ เพราะเป็นสิ่งที่ดีงามและเป็นประโยชน์ที่จะ เอื้ออำนวยต่อการอยู่รอดของสังคมแล้ว “ประเพณี” (mores) หรือ “ธรรมเนียม ปฏิบัติ” ในสถาบันยังเปิดโอกาสให้คนที่รักเพศเดียวกันเข้ามาใช้พื้นที่ดังกล่าวผ่าน

รูปแบบการแต่งงานด้วย นอกจากนี้ การอธิบายในเชิงพฤติกรรมของคนที่รักเพศเดียวกันแล้ว ในทางวัฒนธรรมได้กล่าวถึงและให้ชุดของความหมายการสมรสของคนเพศเดียวกันในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม สังคมและวัฒนธรรมตลอดจนสถาบันต่างๆ ก็มีการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางเพศของมนุษย์ไว้ให้อยู่ภายใต้อุดมการณ์บางอย่างและความเชื่อบางอย่างอีกด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าว การที่พลังอำนาจของสถาบันเข้ามาสร้างความชอบธรรมของ “การสมรส” ในระบบทุนนิยม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันกฎหมาย สถาบันการแพทย์ หรือแม้กระทั่งสถาบันสื่อมวลชน เป็นต้น พลังอำนาจของสถาบันเหล่านั้นก็จะผสมผสานเข้ากับปัจจัยการผลิตของสังคมที่ป้อนแรงงาน (คน) เข้าสู่ระบบของสังคมนั้น ก็ได้เข้ามาเชื่อมโยงกับสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยที่สถาบันต่างๆ ในสังคมเหล่านั้นเข้ามากำหนดความสัมพันธ์ในชีวิตคู่ของมนุษย์ และคนที่รักเพศเดียวกันก็เช่นกันที่พยายามเข้ามาต่อรองกับอำนาจของสถาบันในสังคม ที่จะหาหนทางสร้างความชอบธรรมให้กับชีวิตคู่ของตนเอง ซึ่งการที่คนรักเพศเดียวกันเลือกต้องการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันโดยไม่ได้แบ่งว่าต้องเป็นเพศหญิงหรือเพศชายในความสัมพันธ์ระหว่างเพศ กล่าวได้ว่า ลักษณะการเลือกดังกล่าวเป็นการต่อต้านกับระบบความเชื่อของสังคมที่สร้างบทบาทสถานะในความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ซึ่งสังคมบอกว่าเป็นเพศที่มีความชอบธรรม ดังนั้นการที่คนรักเพศเดียวกันถูกสังคมกดทับด้วยการกำหนดนิยามความหมายให้เป็นเพศที่ไม่ปกติ การสะท้อนให้เห็นถึงการกดทับจากสังคมและการต่อรองต่อตนเอง และการแสดงออกต่อสังคมด้วยกิจกรรมที่พยายามสร้างการยอมรับ เป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมด้วยการผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมในอีกประการหนึ่งด้วย กล่าวคือ การที่สังคมยอมรับการใช้ชีวิตคู่ในความสัมพันธ์ระหว่างเพศด้วยการแต่งงาน ซึ่งเป็นการดำเนินชีวิตคู่ด้วยความถูกต้องตามวัฒนธรรม ค่านิยม จารีต ประเพณี กฎหมาย รวมแม้กระทั่งสื่อมวลชน ถ้าคู่ชีวิตหญิงชายคู่นั้นมีความปรารถนาต้องการมีกฎหมายในการรองรับการใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน และการที่คนรักเพศเดียวกันมุ่งหมายต่อการแสดงออกทางเพศวิถีด้วยการจัดงานแต่งงาน ซึ่งอาจจะขัดแย้งในบรรทัดฐานทางสังคม และค่านิยมทางสังคมในเรื่องการแสดงออก

ทางเพศ แต่การยื่นหยัดต่อรองในการสร้างตัวตน และสร้างคู่ชีวิตในพื้นที่ที่
ทับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ก็ยังเป็นการนิยามในเรื่องเพศกับสังคม
อีกชุดหนึ่งด้วย

สมรสเพศเดียวกัน: การใช้ธรรมเนียมปฏิบัติเพื่อต่อรองกับสังคม

การสมรสของคนเพศเดียวกันส่วนใหญ่ให้ค่านิยมในเรื่องของการมีพิธี
แต่งงาน การรับรู้ของครอบครัวทั้งสองฝ่าย แต่อย่างไรก็ดี เราอาจพบว่า
คู่สมรสเพศเดียวกันมักโดดเด่นในความคิด ซึ่งการที่จะเปิดเผยต่อสังคมผ่าน
ทางประเพณีและวัฒนธรรม อาจมองว่า เป็นเรื่องที่นำขัดแย้งในระบบบรรทัดฐาน
ทางสังคมที่ไม่ใช่ตัวขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งงานอย่างที่กำหนดไว้ และ
ปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยที่ความสัมพันธ์ในเรื่องเพศที่เป็นเพศเดียวกัน อาจทำให้
สังคมมีข้อสังเกตและตั้งคำถามอันหลากหลายกับคู่แต่งงานที่ไม่เป็นไปตามกรอบ
บรรทัดฐานทางสังคม ดังนั้น พลังอำนาจของสิ่งแวดล้อมรอบข้างของปัจเจกที่รัก
เพศเดียวกัน จะแสดงอำนาจที่เข้ามาสนับสนุนต่างก็เป็นปัจจัยให้คู่สมรสที่เป็นเพศ
เดียวกันมีที่ยืนในพื้นที่สาธารณะในโลกแห่งความเป็นจริงมากขึ้น

และเมื่อคู่รักเพศเดียวกันเข้ามาใช้พื้นที่การต่อสู้ผ่านพิธีกรรมการ
แต่งงาน คือ จะเป็นพื้นที่เดียวที่สามารถรอมชอมได้งายที่สุด เมื่อเทียบกับพื้นที่
อื่นๆ เช่น กรณีนักเคลื่อนไหวคู่รัก LGBT จูบกันกลางสภาเพื่อเรียกร้องการ
แก้กฎหมายสมรส (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) ซึ่งอาจเป็นเรื่องยากของสังคมที่จะ
ยอมรับ ทั้งนี้ พื้นที่พิธีกรรมการแต่งงานอาจมีลักษณะที่สอดคล้องกับพิธีกรรมของ
สังคมไทยที่การแต่งงานเป็นเรื่องของการให้คนรู้จัก ซึ่งแวดล้อมอยู่กับคู่รักเพศ
เดียวกัน ประกาศให้รู้ว่าแต่งงานกัน โดยเป็นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว เพื่อนฝูง จึง
เท่ากับว่าการต่อรองกับจุดนี้เป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้ง่ายที่สุด และคนทั่วไป
ในสังคมที่ยังอยู่ในวาทกรรมหลักก็อาจไม่รู้ลึกถึงกระอักกระอ่วน ตราบใดที่ยังไม่
ได้ก้าวไปสู่ปฏิบัติการทางสังคมอื่นๆ เช่น การเรียกร้องกฎหมายการแต่งงาน

ดังนั้น หากวิเคราะห์ลงไปถึงภาพที่สื่อมวลชนเลือกหยิบมานำเสนอ ก็
จะไม่เลือกภาพที่ขัดกับความคิดของคนทั่วไป ซึ่งก็ยังคงเป็นภาพงานแต่งงาน

พิธีมงคลสมรสต่างๆ ไป ไม่ได้มีภาพประเจิดประเจ้อ เพื่อจะต่อรองความหมายว่า การแต่งงานของคนรักเพศเดียวกันก็ไม่ต่างจากการแต่งงานของคนรักต่างเพศ และคนที่มาร่วมงานก็คือคนที่เสมือนญาติพี่น้องกันที่มาร่วมแสดงความยินดี

ภาพที่ 3 ตัวอย่างภาพข่าวการแต่งงานของคู่สมรส ชาย-ชาย ในหน้าหนังสือพิมพ์ พร้อมกับข้อความประกอบว่า “ฮือฮาชายแต่งชาย หนุ่มสระบุรีหอบสินสอด ร่วมล้านแต่งเพื่อนร่วมงาน บ่มรักนาน 5 ปี”

ที่มา: ข่าวสดออนไลน์, 13 พฤศจิกายน 2560

ภาพที่ 4 ตัวอย่างภาพข่าวการแต่งงานของคู่สมรส หญิง-หญิง ในหน้าหนังสือพิมพ์ พร้อมกับข้อความประกอบว่า “เปิดภาพงานแต่ง 2 นักธุรกิจสาวสุดชื่นมื่น เมื่อรักผลิบานผู้ชายก็ไม่จำเป็น”

ที่มา: ไทยรัฐออนไลน์, 7 พฤศจิกายน 2560

และในเมื่อการให้คุณค่าต่อการสมรสของคนเพศเดียวกันของสังคมไทยแสดงให้เห็นนัยของการสร้างชุดของความรู้อย่าง ซึ่งพยายามให้ความหมายอีกหนึ่งชุดเกี่ยวกับค่านิยมขึ้นในสังคมว่า การแต่งงานหรือการประกอบพิธีมงคลสมรสของคนเพศเดียวกันก็เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกันกับการจัดงานแต่งงานของเพศชายและเพศหญิง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ในมิติเชิงสังคมการแต่งงานของคนเพศเดียวกันนั้น ได้เดินทางเข้าไปสู่การต่อรองเรื่องเพศทางสังคม ดังนั้น การที่คนรักเพศเดียวกันถูกสังคมกดทับด้วยการกำหนดนิยามความหมายให้เป็นเพศที่ไม่ปกติ การสะท้อนให้เห็นถึงการกดทับจากสังคม และการต่อรองต่อตนเองด้วยการแสดงออกต่อสังคมกับกิจกรรมที่พยายามสร้างการยอมรับ เป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมด้วยการผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมในอีกประการหนึ่งด้วย กล่าวคือ การที่สังคมยอมรับการใช้ชีวิตคู่ในความสัมพันธ์ระหว่างเพศด้วยการแต่งงาน ซึ่งเป็นการดำเนินชีวิตคู่ด้วยความถูกต้องตามวัฒนธรรม ค่านิยม จารีต ประเพณี กฎหมาย รวมแม้กระทั่งสื่อมวลชน ถ้าเปรียบว่าคู่ชีวิตหญิงชายคู่หนึ่งนั้นมีความปรารถนาต้องการให้มีกฎหมายในการรองรับการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันแล้ว ในทำนอง

เดียวกัน การที่คนรักเพศเดียวกันมุ่งหมายต่อการแสดงออกทางเพศวิถีด้วยการจัดงานแต่งงาน ซึ่งอาจจะขัดแย้งในบรรทัดฐานทางสังคม และค่านิยมทางสังคมในเรื่องการแสดงออกทางเพศ แต่การยืนหยัดต่อรองในการสร้างตัวตน และสร้างคู่ชีวิตในพื้นที่ที่ทับซ้อนของความสัมพันธ์ต่างเพศแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่า ยังเป็นการนิยามในเรื่องการสมรสให้กับสังคมอีกชุดหนึ่งด้วย

นอกจากนั้นแล้ว ถ้าจะพูดถึงข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับการสมรสของคนเพศเดียวกัน ที่แสดงภาพให้เห็นถึงประเพณีและขั้นตอนงานมงคลสมรส ผู้เขียนพบว่า การที่สื่อออนไลน์นำเสนอข่าวเกี่ยวกับการสมรสของคนเพศเดียวกัน ได้กำหนดความหมายเกี่ยวกับทัศนคติ ค่านิยม หรือแม้กระทั่งความเชื่อเรื่องของการสมรสไว้ โดยผ่านเนื้อหาของข่าวโดยการสมรสในบริบททางสังคมอื่นใดนั้น หรือเป็นการสมรสของกลุ่มคนเพศใดนั้น ต่างเป็น “ความสัมพันธ์ต่างตอบแทน” กล่าวคือ การเกื้อกูลในรูปแบบของการเข้าร่วมใช้ชีวิตคู่ของมนุษย์ เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ ปัจจัยการผลิต และการเข้ามาสานสัมพันธ์เป็นเครือญาติระหว่าง 2 ตระกูล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ในรูปแบบนี้ถูกยึดโยงด้วยระบบโครงสร้างของครอบครัวเป็นหลัก มากกว่าถูกกำกับด้วยตัวบทกฎหมาย ซึ่งเนื้อหาในข่าวออนไลน์ พบว่า การสมรสของคนเพศเดียวกันส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับค่านิยมในเรื่องของการมีพิธีแต่งงาน การรับรู้ของครอบครัวทั้งสองฝ่าย โดยในสังคมไทยให้ความเชื่อว่า “ทำบุญร่วมชาติ ตักบาตรร่วมขัน” เปรียบเสมือนการเป็นคู่ครองในภพชาติสืบเนื่องไป เจกเช่นเดียวกัน การที่คู่สมรสเพศเดียวกันมีค่านิยมหรือทัศนคติในการมีพิธีแต่งงานนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการแสดงตัวตนในระดับปัจเจกบุคคลในสังคมว่า บรรทัดฐานทางสังคมหรือประเพณีที่ไม่ได้สร้างความขัดแย้ง หรือเปลี่ยนวัฒนธรรมที่ฝังงมในสังคม ในระดับปัจเจกบุคคลก็สามารถขับเคลื่อนและใช้วัฒนธรรมหรือบรรทัดฐานทางสังคมเหล่านั้นตอบสนองความต้องการของตนเองได้

“ปรึกษาพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายว่าอยากจัดงานแต่งงานให้
ถูกต้องตามประเพณี เพราะอาจจะสร้างฐานะด้วยกันเหมือนคู่
สมรสทั่วไป โดยพ่อแม่ของตนทั้งสองก็เห็นด้วย เพราะสังคม
ทุกวันนี้เป็นสังคมเปิดกว้าง”

(ไทยรัฐออนไลน์, 20 กุมภาพันธ์ 2558)

อนึ่ง ข้อมูลในสื่อออนไลน์ในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนไทย ได้แก่
‘ไทยรัฐออนไลน์’ ‘เดลินิวส์ออนไลน์’ ‘ข่าวสดออนไลน์’ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ถึง 2561
พบว่า ข้อมูลข่าวได้สะท้อนภาพและนำเสนอในเรื่องความยินดีกับคู่แต่งงานของ
กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (เพศชายแต่งงานกับเพศชาย และเพศหญิง
แต่งงานกับเพศหญิง) เป็นหลัก รวมถึงขั้นตอนการแต่งงานตามประเพณีนิยม
ของสังคม อาจจะกล่าวได้ว่า ข่าวที่นำเสนอการสมรสของคนเพศเดียวกันผ่าน
สื่อมวลชน ได้พยายามสร้างความหมายของทัศนคติที่ว่า การแต่งงานไม่ใช่เพียง
แต่จะกระทำได้เฉพาะเพียงเพศชาย และเพศหญิงที่เป็นคู่สมรสเท่านั้น การให้
พื้นที่ข่าวที่นำเสนอชายแต่งงานกับชาย หรือหญิงแต่งงานกับหญิง ต่างก็สะท้อน
ให้เห็นถึงเบื้องหลังความลึบไหวในเรื่องเพศที่ปรากฏในสังคมไทย เนื่องด้วยยุค
สังคมไทยที่ผ่านมามีอาจจะยังไม่ได้ตั้งคำถามจริงจังในกระบวนการทัศนทางเพศที่
เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการมีอยู่ของกระบวนการทางเลือกก็มีอยู่จริงในมุมหนึ่ง
สังคม แต่อาจเป็นเพียงการวิจารณ์ในลักษณะของการเรียกร้องสิทธิในบางประการ
เท่านั้น อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาแล้วพบว่าสังคมมีความอยากรู้ว่าในยุคปัจจุบัน
ความเสมอภาคทางเพศสามารถกระทำหรือดำเนินการผ่านการเปลี่ยนแปลงทาง
สังคมได้ถึงระดับใด ในรูปแบบใด ซึ่งเงื่อนไขในด้านค่านิยม ทัศนคติทางเพศเหล่านี้
สื่อมวลชนเป็นผู้คัดกรองข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นมานำเสนอ และขยายมุมมอง
บางเสี้ยวบางส่วนของประเด็นให้สังคมได้รับรู้

นอกจากนี้ การตั้งข้อสังเกตว่าการแต่งงานตามประเพณีของคู่สมรสเพศ
ชายและเพศหญิงที่เป็นตามขนบธรรมเนียมประเพณีของโครงสร้างสังคม และเช่น
เดียวกันเมื่อภาษาในข่าวได้สอดแทรกวิธีคิดต่อการมองโลกผ่านการกระทำต่างๆ

แล้ว ก็จะกำหนดการรับรู้โลกและการกระทำทางสังคม (social action) ที่มีต่อผู้ชาย ผู้หญิง และเพศทางเลือกด้วยเช่นกัน ดังนั้น คู่รักเพศเดียวกันจึงต่างก็ใช้กลวิธีการแต่งงานตามประเพณีซึ่งเป็นการใช้ธรรมเนียมปฏิบัติ เมื่อสถาบันทางกฎหมายไม่สามารถทำหน้าที่ในการรองรับการรักเพศเดียวกันได้อย่างถูกต้องให้กับสังคม การสมรสของกลุ่มคนเพศเดียวกันก็สามารถดำเนินการเป็นกิจกรรมทางสังคมได้ โดยอาจเป็นเรื่องเบี่ยงเบนไปจากขนบธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติกันมา แต่อีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่า เป็นการสร้างความหมายในเรื่องการสมรสอีกรูปแบบหนึ่งด้วยการต่อรองกับฝ่ายโครงสร้างที่ไม่ให้การยอมรับในระดับสังคมและสถาบัน ด้วยการดิ้นรน ต่อต้านต่อระบบโครงสร้างของสังคมโดยผ่านวัฒนธรรมและประเพณี อีกทั้งยังเป็นหนทางที่ง่ายที่สุดผ่านการแต่งงานที่คู่รักเพศเดียวกันสามารถกระทำได้ ดังนั้น การปะทะกันระหว่างวาทกรรมหลักและวาทกรรมต่อต้านซึ่งเป็นวาทกรรมรอง โดยสังคมขยายขอบเขตให้การให้พื้นที่ต่อการปฏิเสธวาทกรรมหลัก ที่กำหนดเพียงเฉพาะเพศชายกับเพศหญิงในการกระทำหรือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ด้วยการถือครองวาทกรรมรองในเรื่องเพศสภาพในด้านความหลากหลายทางเพศที่จะเข้ามาปะทะ และต่อรองกับชุดความคิดชาย-หญิง เป็นสิ่งคู่กันอยู่เสมอ การต่อรองในการให้คำนิยามความหมายของคำว่าเพศชายกับเพศหญิง มนุษย์ในสังคมได้กระทำผ่านกิจกรรมมากขึ้นด้วยการใช้ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เหล่านี้เป็นเครื่องมือในการเข้าไปสร้างพื้นที่ให้กับตนเองต่อสังคม เนกเช่นเดียวกัน ในเรื่องการครองคู่ชีวิตผ่านสายตา การมองของสังคมโดยรวม ก็จะเป็นการนิยามความหมายประการหนึ่งของกลุ่มคนที่รักเพศเดียวกันด้วยการกระทำพิธีการสมรสหรือการแต่งงานนั่นเอง กล่าวคือเป็นหนทางกลุ่มคนที่รักเพศเดียวกันเข้าไปมีอำนาจในการกำหนดความหมายให้ตนเอง แต่ในอีกด้านหนึ่งนั้นสังคมก็ได้พยายามเข้ามากำหนดความหมายให้กับคนกลุ่มนี้ด้วยโดยการสมรสของคนเพศเดียวกันเป็นเครื่องมือหนึ่งของการแสดงออกถึงความเท่าเทียมทางเพศในสังคม ที่ยังไม่เปิดโอกาสในเรื่องความเท่าเทียมทางเพศอย่างแท้จริง

บทสรุป: ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการกำหนดความหมายการสมรสของคนเพศเดียวกัน

การสร้างความสัมพันธ์ของคนเพศเดียวกันได้ให้ความหมายด้วยการกดทับของความสัมพันธ์ระหว่างเพศในรูปแบบของชาย-หญิงเป็นหลัก ประการหนึ่งที่ไม่อาจจะปฏิเสธได้คือ ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้เรียกร้องการมีแรงงานมนุษย์ซึ่งจะต้องถูกป้อนเข้าสู่สถาบันต่างๆ ในสังคม โดยการเกิดขึ้นของแรงงานมนุษย์นั้น ก็จะมีเพียงเฉพาะความสัมพันธ์ต่างเพศเท่านั้น ที่จะสามารถผลิตแรงงานมนุษย์ป้อนเข้าสู่ระบบของสังคมได้ นอกจากมนุษย์จะเกิดความสัมพันธ์กับกระบวนการทางธรรมชาติแล้ว ก็ยังเกิดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันในกระบวนการผลิตด้วยเช่นกัน ซึ่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางเพศที่ไม่เท่ากันนี้ได้ทิ้งร่องรอยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และแม้ว่าในปัจจุบันชุดความคิดของการรักเพศเดียวกัน จะพยายามถูกการสถาปนา และถูกหยาบยกขึ้นมาจากส่วนต่างๆ ของสังคมให้เปิดเผยมากขึ้นด้วยการดำเนินกิจกรรมทางสังคมต่างๆ เพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมในระดับสังคมและระดับสถาบัน แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินกิจกรรมใดๆ ทางสังคมที่ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคม และค่านิยมก็สามารถทำได้เพียงแค่ระดับหนึ่งเท่านั้น

การปฏิเสธความหมายของการแต่งงานเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างเพศต่อกลุ่มคนที่รักเพศเดียวกันนั้น คู่ชีวิตของคนที่รักเพศเดียวกันได้พยายามต่อสู้ต่อรองในความสัมพันธ์เรื่องเพศสภาพด้วยกลวิธีที่นำประเพณีทางวัฒนธรรมการผูกสัมพันธ์ทางคู่ชีวิตของมนุษย์เข้ามากำหนดความหมาย กล่าวคือ การจัดงานแต่งงานเปรียบเสมือนการเข้าไปต่อรองความหมายในพื้นที่หนึ่งของสังคม ซึ่งสังคมได้มีความคิดชุดหนึ่งที่สร้างความชอบธรรมในการกำหนดความหมายเกี่ยวกับการแต่งงานไว้แล้ว ดังนั้น ความหมายของการแต่งงานจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเพศชายหรือเพศหญิง ที่จะแสดงตัวแทนของความหมายคำว่าเจ้าบ่าวและเจ้าสาว จริงอยู่ที่การปฏิเสธวาทกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชุดความคิดหนึ่งของคนในสังคมต่อเรื่องเพศยังปรากฏให้เห็นอีกด้านในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่เลื่อนไหลไม่จำกัดเฉพาะเพียงชายหญิง แต่การเปิดรับและการยอมรับในวาทกรรม

ต่อต้านของสังคมยังเป็นที่กังขาอยู่ในปัจจุบัน ที่ยังคงให้สิทธิกลุ่มคนที่รักเพศเดียวกันสามารถกระทำกิจกรรมในสังคมได้เพียงเฉพาะกรอบที่สังคมนิยามและกำหนดไว้ ทั้งนี้ ในการนิยามความหมายเรื่องเพศ ที่เกี่ยวข้องกับการสมรสของคนเพศเดียวกัน ได้สะท้อนถึงวัฒนธรรมและประเพณีการแต่งงานของคนในสังคมยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการนำเสนอของสื่อมวลชนได้ลดทอนวาทกรรมหลักของสังคมในเรื่องคู่ตรงข้ามชาย-หญิง (binary opposition) กล่าวคือ เป็นการสร้างนิยามความหมายใหม่ของคู่ป่าว-สาวในสังคมไทย โดยสะท้อนผ่านทางประเพณีการแต่งงาน อย่างไรก็ตาม ชุดของความคิดคู่ตรงข้ามเป็นหลักการของสังคมนั้นๆ ที่จะสร้างความเป็นระเบียบ หรือกำหนดแนวทางในบริบทต่างๆ ให้กับสังคมใดสังคมหนึ่ง เป็นชุดของความคิดที่ฝังให้กับคนในสังคมได้คิดตามกับโลกที่เป็นอยู่ หรือปฏิบัติการให้เป็นไปตามกติกาทางสังคม อาทิ ขาว-ดำ ความดี-ความชั่ว เหมาะสม-ไม่เหมาะสม เป็นต้น โดยการที่วาทกรรมหลักในการสมรสที่แบ่งแยกว่าจะต้องเป็นคู่ของเพศชาย-หญิง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของ “ความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศ” (heterosexuality) เท่านั้น ได้ถูกลดทอนลง แนวโน้มความชัดเจนในการกำหนดเรื่องของการแต่งงานที่จะต้องเป็นคู่ป่าว-สาว (ชายและหญิง) ก็เลือนรางลงด้วยเช่นกัน

ดังนั้น การจะปฏิเสธหรือลดทอนความหมายความสัมพันธ์ทางเพศของเพศชายและเพศหญิงที่ถูกสถาปนากำหนดความหมายการยอมรับของสังคมให้จางลงแล้ว การเข้าไปสวมรอยในพื้นที่ของความสัมพันธ์ของเพศชายและเพศหญิงของคู่รักเพศเดียวกันเพื่อต่อรองกับวัฒนธรรมประเพณี จึงเป็นเรื่องที่จะสามารถกระทำได้โดยไม่ยากนัก กล่าวคือ การจัดงานแต่งงานเปรียบเสมือนการเข้าไปต่อรองความหมายในพื้นที่หนึ่งของสังคม ซึ่งสังคมได้มีความคิดชุดหนึ่งที่สร้างความชอบธรรมในการกำหนดความหมายเกี่ยวกับการแต่งงานไว้แล้ว ดังนั้น ความหมายของการแต่งงานจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเพศชายเพศหญิง ที่จะแสดงตัวแทนของความหมายคำว่าเจ้าสาวและเจ้าสาว แม้ว่าจริงอยู่ที่การปฏิเสธความหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชุดความคิดหนึ่งของคนในสังคมต่อเรื่องเพศยังปรากฏให้เห็นอีกด้านในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่เลื่อนไหลไม่จำกัดเฉพาะเพียงชาย

หญิง แต่การเปิดรับและการยอมรับของสังคมก็ยังเป็นที่กังขาอยู่ในปัจจุบัน ที่ยังคงให้สิทธิกลุ่มคนที่รักเพศเดียวกันสามารถกระทำกิจกรรมในสังคมได้เพียงเฉพาะกรอบที่สังคมนิยามและกำหนดไว้เท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี โครงสร้างทางสังคมก็ยังได้ให้ข้อชี้แนะแนวทางเกี่ยวกับแบบแผนพฤติกรรมแก่สมาชิก โดยพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้นจะได้รับการอธิบายด้วยความหมายเชิงโครงสร้าง และเมื่อพฤติกรรมนั้นแสดงให้เห็นว่า ได้กระทำไปโดยสอดคล้องกับบรรทัดฐานที่ใช้ในสังคม เพราะว่าในแต่ละสังคม วัฒนธรรมไม่ให้เป็นแบบแผนสำหรับทำความเข้าใจการกระทำของบุคคล และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม แต่เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับปัญหาของความคลุมเครือหรืออุปสรรคต่างๆ ในชีวิต ทางออกในการแก้ปัญหา ก็คือ การให้นิยามสถานการณ์ และให้ความหมายแก่สถานการณ์ของปัญหาที่เขานิยามนั้น (Stoke and Hewitt, 1976)

อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจมักแฝงตัวอยู่ในสถาบันทางสังคมเสมอ ซึ่งเป็นกลไกในการควบคุมระบบเครือข่ายทางสังคมต่างๆ โดยในทุกความสัมพันธ์เชิงอำนาจก็จะมีทางออก และในความสัมพันธ์เชิงอำนาจก็จะมี การต่อต้านเกิดขึ้นเสมอด้วย ดังนั้น เมื่อสถาบันมีการกำหนดและควบคุมความคิดที่สมาชิกจะมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนในทางที่จะรักเพศเดียวกันแล้ว การต่อรองของสมาชิกในสังคมก็จะเกิดขึ้นด้วย ทั้งนี้ การแสดงอำนาจในพื้นที่ของความสัมพันธ์ต่างเพศเป็นเพียงการแสดง ความหมายที่สะท้อนถึงความคาดหวังให้เกิดการยอมรับ ทั้งในระดับสังคมและระดับสถาบัน แต่อย่างไรก็ดี “ความชอบธรรม” ในความสัมพันธ์ทางเพศของมนุษย์ในสังคมนั้น ก็ยังถูกยึดโยงอยู่ด้วยแบบแผนและบรรทัดฐานทางสังคม ตลอดจนค่านิยมต่างๆ ที่กำหนด ดังนั้น การขัดขึ้นต่อระบบจารีต ประเพณีในสังคมก็จะถูกจัดระบบระเบียบผู้ที่เบี่ยงเบนจากสังคมให้อยู่ในร่องในรอยของขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมด้วยเช่นกัน และการที่สังคมมนุษย์จะดำเนินชีวิตตามแบบฉบับที่สังคมกำหนดให้ด้วยการยกคุณค่าระหว่างเพศชายและเพศหญิง ในทิศทางที่สร้างระเบียบแบบแผนแนวประพฤติปฏิบัติไว้ว่า แนวทางการดำเนินชีวิตที่กำหนดด้วยเพศสภาพ หรือแม้กระทั่งการใช้ชีวิตคู่ตามบรรทัดฐานของสังคมเป็นสิ่งที่ถูกต้องควรยึดถือไว้เป็น

วาทกรรมหลัก (dominant discourse) ที่ฝังรากอยู่คู่กับสังคม และยังคงได้รับการยอมรับมาอย่างช้านาน ทั้งนี้ การนิยามความหมายสิ่งที่ผิดไปจากจารีตประเพณีหรือบรรทัดฐานของสังคมที่กำหนดไว้ ก็จะถูกทำให้กลายเป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรมต่อสังคม ในเรื่องเพศก็เช่นเดียวกัน โดยกรอบความคิดในเรื่อง “คู่ครอง คู่ชีวิต ต้องเป็นผู้ชายกับผู้หญิง” เท่านั้น จึงเป็นกรอบความคิดที่สังคมได้ควบคุมไว้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงมาตรฐานทางสังคมที่สร้างขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างเพศ

ด้วยเหตุดังกล่าว ผลสรุปจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันทางเพศมนุษย์ทุกคนในที่นี้ ไม่ได้สะท้อนความหมายของมนุษย์ทุกคนในสังคมอย่างแท้จริง ซึ่งจะมีการยกเว้นโดยใช้กฎเกณฑ์เรื่องเพศเข้ามาแบ่งแยกเสมอ กล่าวคือ ความแตกต่างทางเพศ อายุ ความเชื่อ หรือความแตกต่างในด้านสภาพทางสังคม ก็จะอำนวยโอกาสให้คนบางคนสถาปนาอำนาจบางประการขึ้นมา เพื่อจัดความความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น และในความสอดคล้องเดียวกันนี้ ในทัศนะของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ยังได้ชี้ให้เห็นว่า อำนาจปฏิบัติการอยู่บนความสัมพันธ์เชิงซ้อนที่ทับซ้อนกันหลายอย่าง ซึ่งฟูโกต์กล่าวไว้ว่า “การผลิตเพศวิถี” (sexuality) เป็นบทบาทของอำนาจเช่นกัน ตรงที่ผู้คนต่างๆ ก็สามารถกำหนดเพศวิถีของตนเองได้ เฉกเช่นเดียวกันกับการสมรสและความสัมพันธ์ของคนเพศเดียวกันในสังคม โดยเหตุผลประการสำคัญคือเป็นเพียงการแสดงออกต่อสาธารณสังคม บุคคลที่แวดล้อมในตัวของผู้แต่งงาน ครอบครัว เพื่อนบ้าน และบุคคลที่เกี่ยวข้องให้รับรู้ และเข้าไปต่อรองทางเพศจากตนเองกับวัฒนธรรมประเพณีตามแบบฉบับที่สังคมกำหนดโดยพยายามสะท้อนให้สังคมเห็นถึงความผิดปกติจากที่สังคมให้ความหมายถึงความไม่ปกติเอาไว้นั่นเอง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมศิลปากร (2515), *ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต*, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามมิตร.

กฤตยา อาชวนิจกุล (2554), "เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย", *วารสารประชากรและสังคม*, 15(1): 43-65.

กาญจนา แก้วเทพ (2543), *สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*, กรุงเทพฯ: เอดิสันเพรสโปรดักส์.

_____. (2549), *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*, กรุงเทพฯ: เอดิสันเพรสโปรดักส์.

กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน (2551), *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา*, กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

กุหลาบ สายประดิษฐ์ (2524), *กำเนิดครอบครัวของมนุษยชาติ ระเบียบสังคมมนุษย์*, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กอไผ่.

ชีรา ทองกระจाय (2561), "ความเท่าเทียมกันทางเพศสภาพ", ใน *เอกสารชุดวิชาการพัฒนามนุษย์ในบริบทโลก*, นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เทอดศักดิ์ ริมจำปา (2546), *วาทกรรมเกี่ยวกับ "เกย์" ในสังคมไทย พ.ศ. 2508-2542*, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤพนธ์ ตัววิเศษ (2558), *บททวนวิธีการสร้างความรู้ ความจริงเรื่องเพศ*, กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

บารมี พานิช (2559), *รูปแบบและขั้นตอนการขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิตในประเทศไทย*, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

บุษกร สุริยสาร (2557), *อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย*, กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ.

พิมลพรรณ อิศรภักดี (2558), *ต่างวัยต่างทัศนะต่อความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย ความหลากหลายทางประชากรและสังคมในประเทศไทย*, กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

เสฐียรโกเศศ (2501), *ประเพณีเรื่องแต่งงานบ่าวสาวของไทย*, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

สุวิทนา อารีพรรค (2522), *คอลัมน์: เพศชาวบ้านนิตยสารหมอชาวบ้าน*, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2555), *คิดอย่างมิเชล ฟูโกต์ คิดอย่างวิพากษ์จากวาทกรรมของอัตบุคคลถึงจุดเปลี่ยนของอัตรา*, เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาษาอังกฤษ

- Foucault, M. (1972), *The Archeology of Knowledge (and The Discourse on Language)*, New York: Pantheon Books.
- Ivan, C. (2008), *Introduction: Havelock Ellis, John Addington Symond and the Construction of Sexual Inversion*, New York: Palgrave Macmillan.
- Jackson P. (1999a), "Queer Bangkok after the Millennium: Beyond Twentieth-Century Paradigms", in *Queer Bangkok: 21st Century Markets, Media, and Rights*, Chiang Mai: Silkworm Books.
- _____. (1999b), "Tolerant but Unaccepting: The Myth of a Thai 'Gay Paradise'", in *Genders and Sexualities in Modern Thailand*, Chiang Mai: Silkworm Books.
- Jackson, P. and Cook, N. (1999), *Genders & Sexualities in Modern Thailand*, Chiang Mai: Silkworm Books.
- Juliet, M. and Jacqueline, R. (1982), *Feminine Sexuality*, London: The Macmillan Press.
- Stoke, R. and Hewitt, J. (1976), "Aligning Actions", *American Sociological Review*, 41(5): 838-849.
- UNDP, USAID (2014), *Being LGBT in Asia: Thailand Country Report*, Bangkok: United Nations Development Programme.

สื่อออนไลน์

- "คูรััก LGBT จุบปากกลางสภา ร้องแก้ ก.ม.สมรส เปิดทางกลุ่มผู้หลากหลายทางเพศ" (18 ธันวาคม 2562), ไทยรัฐออนไลน์, สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1728928>
- "เปิดภาพงานแต่ง 2 นักรักจิสาวสุดซึ้งขึ้นม่าน เมื่อรักผลิบานผู้ชายก็ไม่จำเป็น" (7 พฤศจิกายน 2560), ไทยรัฐออนไลน์, สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/content/1119570>
- "รักไม่แบ่งเพศหนุ่มโโขเฟอร์รตรง ม. มหาสารคาม หอบเงินแสนแต่งงานซะ" (2 กรกฎาคม 2560), ไทยรัฐออนไลน์, สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/content/991438>
- "รักไม่จำกัดเพศ นักรักจิเมืองผู้ดี หอบสินสอดกว่า 5 ล. วิวห์หนุ่มไทย" (8 พฤษภาคม 2559), ไทยรัฐออนไลน์, สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/content/617144>
- "วิวห์มึงกรปากน้ำโพ คู่หวานชายรักชาย สู่ขอแบบธรรมดาเนี่ยมเงิน" (13 พฤษภาคม 2561), ไทยรัฐออนไลน์, สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/content/1280521>

“สาวหล่อ หอบ 3 แสน ทอง 10 บ. แต่งแฟนสาวสุดซึ้งมีเงิน” (24 กุมภาพันธ์ 2561), เดลินิวส์ออนไลน์, สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/regional/629070>

“สื่อออนไลน์น่ารัก ชายแต่งชายที่เมืองคอน สิ้นสอ دنبแสน” (8 มกราคม 2558), ไทยรัฐออนไลน์, สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/content/473521>

“หนุ่มพ้อหมายลูกติด หอบเงินล้านขอแต่งงานหนุ่มรุ่นน้อง เผยแอบรักตั้งแต่วัยเรียน” (3 กันยายน 2560), ข่าวสดออนไลน์, สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2562 จาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_495748

“อือฮาชายแต่งชาย หนุ่มสระบุรีหอบสินสอดร่วมล้านแต่งเพื่อนร่วมงาน บ่มรักนาน 5 ปี” (13 พฤศจิกายน 2560), ข่าวสดออนไลน์, สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2562 จาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_631614

“อือฮา ‘สาวหล่อ’ รักสูงงอม ยกขันหมากไปขอแต่งเมีย” (2 กรกฎาคม 2560), เดลินิวส์ออนไลน์, สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/regional/583078>

“อือฮา เมืองคอน สาวทอม หอบสินสอดนับล้าน-วิวาห์ ‘สาวดี’ เผยคบหากันมาถึง 12 ปี” (28 พฤศจิกายน 2560), ข่าวสดออนไลน์, สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2562 จาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_649287

“อือฮา สาวหล่อแต่งสาวสวย รัก 3 ปี สินสอดเงิน 3 แสน” (20 กุมภาพันธ์ 2558), ไทยรัฐออนไลน์, สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/content/482394>